

P. 620

TRANSILVANIA' A.

FÓ' A ASOCIATIUNEI TRANSILVANE

PENTRU

LITERATUR' A ROMANA SI CULTUR' A POPORULUI ROMANU.

ANULU ALU XX-LEA

1889.

Editoriu: comitetulu asociatiunei.

Redactoriu: secretariu alu asociatiunei G. Baritiu.

Biblioteca Judeteana ASTRA

20P

SIBIIU.

Tipariulu tipografiei archidiecesane.—

Motto: *Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.*

SUMARIULU

materiilor cuprinse in „Transilvani'a“ cursulu XX din anulu 1889.

	Nr. Fóiei		Nr. Fóiei
Cinsprediece ani din activitatea Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu (inchieiere din anulu 1888) de G. Baritiu	1—2	Unele documente din 1849 dela archipastoriulu A. br. Siagun'a	9—10
Famili'a la diferite popóra de Augustinu O. Paulu, dissertatiune	1—2	La organisarea interna a scóleloru de fete	9—10
Bibliografia cu recensiuine despre cărți de cetire latina si vocabulariu latinu publicate de Paulu Budiu, Brasiovu	1—2	Portulu nationale la poporulu nostru romanu	9—12
Sciri dela scóla superióra civila de fete cu internatu dupa program'a II pe anulu scolasticu 1887/8	1—2	Discursuri pedagogice ale ministrului Dim. A. Sturdza	11—14
Baronulu Nicolae Vesselényi betranulu (schitia biografi'a a unui tiranu)	3	Diagnosele Cryptogameloru vasculare studiu botanicu de Fl. Porcius	11—24
Materialu pentru istori'a bisericesca dela episcopulu Melchisedec, Chronice, Lipovenismulu si alte eresuri in Rusi'a	3	Episcopulu Nicolae Popea, alesu	13—14
Bibliografia, Siciulu de auru	3	† Dimitrie Moldovanu consiliariu in pensiuine	13—14
Istori'a Romaniloru din Daci'a traiana de A. D. Xenopol, profesoru la universitatea din Iasi vol. I (Sumariu de lectiuni)	3—4	—Părți alese din Istori'a Transilvaniei pe 200 de ani din urma vol. I. precuventare si sumariu de G. Baritiu	13—16
Consemnarea contribuiriilor colectate prin dlu Partenie Cosm'a in favórea scólei civile de fete cu internatu	3—8	Necesitatea retiparirii cărtiloru bisericesci cu litere latine de Const. Erbicénu	15—16
Cărți intrate la concursu pentru premiu de 5000 l. n.	15—24	—Diaristic'a in Bucuresci, critica aspra dupa „Gazeta Transilv.“	15—16
Reuniunea romana de agricultura din comitatulu Sibiiului	4	Proiectu de lege pentru conservarea monumenteloru nationale de V. A. Ureche	15—16
† Episcopulu diecesanu Ioanu Popasu, dela Caransebesiu	4	• Raportulu comitetulu Asociatiunii si tóte actele preparative pentru adunarea generala ținuta la Fagarasiu in Augustu 1889	17—18
† Protopopulu Ioanu Galu dela Abrudu	6	• Prescurtare din discursulu presidiale cu care s'a deschisu adunarea generala dela Fagarasiu in 15/27 Augustu	19—20
Baronulu Samuilu Bruckenthal odinóra gubernatoru (biografia)	6	• Procesele verbali ale adunarii generale dela Fagarasiu	19—20
Tractatu de Igiena publica si de politia sanitara de Dr. I. Felix, Bucuresci	6	Primulu banchieru de Ieronimu G. Baritiu	21
Romanii din Muntii apuseni de Teofilu Francu si G. Candrea cu ilustratiuni, intre care si portretulu genuinu alu lui Avramu Iancu	6	Scóla de fete cu internatu in Oraviti'a	21
O cestiune ardietóre, adeca despre lucru de máná de G. Moianu	6	• Monografi'a unoru biserici romanesci in Transilvani'a de prepositulu Stefanu Moldovanu	21—22
Adunarea generala a reuniunii de agricultura in Sibiiu	7	—Dare de sama despre banii intrati la despartimentulu Nr. II. (Fagarasiu) cu ocasiunea adunarii generale	21—22
Academi'a romana sesiunea sa generala din 1889	7—10	Una scrisóre din 1842 a episcopulu Ioanu Lemeni comentata de Andreiu Cosm'a in Șimleulu Silvaniei	23—24
Institutiunea militara basata pe scóla de generalulu I. E. Florescu	9	Câteva datine de ale poporulu nostru demne de a fi combatute, de protopopulu Simionu Popu	23—24
		Elementele economice ale familiei, traducere de Ieronimu G. Baritiu	23—24

Lucrarile de preste anu ale comitetulu Asociatiunii se vedu cuprinse in 16 processe verbali luate din siedintiele sale ținute in cele 12 luni ale anulu si doue din Decembre 1888; éra afacerile mai importante pertractate in acelea se trecu pe fia-care anu si se facu publiculu cunoscute prin raportulu generalu, cu care comitetulu se presenta la adunarea generala.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Cincispredece ani din activitatea Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu. (Fine.) — Famili'a la diferite popóra. — Bibliografia cá recensiuine. — Sciri dela scól'a superióra de fete cu internatu, infintiata de cátra Asociatiunea transilvana. — Literatura. — Procese verbale ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romána si cultur'a poporului románu, luate in siedintiele dela 1 si 6 Decemvrie n. 1888, si 4 Ianuarie n. 1889. — Necrológe. — Bibliografia. — Post'a Redactiunei. — Anunciu de prenumeratiune.

Cincispredece ani din activitatea Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

(Fine).

Adunarea generala destinata a se ținea la Dev'a in Augustu 1873 nu s'a ținutu de locu. Causale neținerii aceleia se afla comunicate cu precisiune in raportulu generalu din anulu 1874 in urmatorii termini:

„Dupace din caus'a morbului epidemicu ce a urmatu in var'a trecuta (colera mare), precum si in alte locuri, asia si in opidulu Dev'a, cum si din caus'a calamitatiloru urmate dupa acelu morbu, pe anulu 1872/3 nu s'a pututu ținea adunare generala in locul destinatu anume in opidulu Dev'a, pre lângá aceste cause destulu de triste, mai intervenira si altele, cum recolt'a cea debila mai in tóte părțile patriei, apropierea timpului de érna, cându e mai anevoia a putea caletori; o parte considerabila din membrii Asociatiunei fú ocupata si cu preparatiunile pentru alegerea archiepiscopului si mitropolitulu gr.-orientalu, — comitetulu dupa trienniulu expiratu s'au aflatu indemnatu a luá asupra'si insarcinarea de a conduce afacerile Asociatiunei si pre 1873/4“.

„Acela adoptà si pre anulu 1873/4 in principiu budgetulu preliminaru de adunarea generala dela Sebesiu pe anulu 1872/3, dara cu ocaziunea realisarii budgetulu adoptatu, din combinarea sumei disponibile, dupa aratarea cassei numai de 4454 fl., aflându cá spre realisarea tuturoru positiuniloru din preliminarulu anulu 1872/3 lipsesce o suma de 1026 fl., s'au aflatu necesitatu de impregiurari a face unele modificari respective reduceri la unele positiuni din preliminarulu anulu 1872/3“.

In burse si ajutórie comitetulu impartise pe 1872/3 3180 fl. v. a., éra pe 1873/4 numai 2740 fl., adeca in proportiunea venituriloru din anulu celu nefericitu;

a suspinsu si sumele câte se votasera pentru procurari de documente istorice, de obiecte archeologice, cum si pentru perfectionare in stenografia, căci si asia in urmarea concurselor publicate nu se presentase nici-unu concurentu, precum nu s'au insinuatu nici membrii la sectiunile scientifice prevediute incà dela 1862 in adunarea dela Brasiovu, intețite in cea dela Hatiegu, decâtu numai doi dela Clusiu, Dr. Gr. Silasi la cea filologica si Dr. Aureliu Isacu la cea istorico-iuridica. Hei, nu érá inca timpul si nici spiritele dispuse.

Acestea premisse din anulu nefastu 1873 trecemu la lucrarile adunarii generale a XIII-ea, care s'a celebratu la Dev'a in 10 si 11 Augustu st. n. 1874. In actele acestei adunari asia precum se afla ele conservate in organulu Asociatiunei*), ne intimpina câteva parti, momente si scene simptomatice, care merita prea bine cá betràni se le revóce in memori'a lor, éra tinerii se si le insemne in interesulu viitoriulu lor.

Terminulu activitatiei de trei ani a comitetului espirase, prin urmare acesta dupa o praxa prosaica si usitata pe airea, nu avea decâtu se deschida siedinti'a cu câteva cuvente prin graiulu presiedentelu, se'si dea sama despre lucrarile sale, se céra absolutoriu si apoi se se retraga lasandu pe adunare cá sub unu presidiu ad hoc se'si aléga altu comitetu. O procedura cá acésta se putea esplicá cu atátu mai usioru, căci presiedentele br. V. L. Popu 'si simtia inca din acelea dile sanetatea sa atátu de alterata, incàtu a dou'a di dupa amédi se vediu se silitu a se retrage si a se culca.

Parea cá nu'i érá a buna, precum dicemu noi ardelenii. Cititi acum'a discursulu cu care Popu a deschisu in 10 Augustu dupa esirea din biserica adunarea generala dela Dev'a si veti aflá, cá acela érá testa-

*) A se vedé discursurile presiedentulu in „Transilvan'ia“ din 1874 Nr. 19 si tóte actele adunarei din Dev'a in Nrii 18. 19. 20.

mentulu seu nationale, pe care l'a improvisatu că prin unu instinctu profeticu numai cu siese luni înainte de mórtea sa.

Patimile inca totu mai colcaiau, politic'a dilei inca totu mai influintiá spiritele cu putere demonica, multe illusiuni perdute inca mai amariau sufletele acelora, cari odata optimisti fãra conditiune, dupa siepte ani trecuti din sistem'a dualistica, se vedeau cadiuti intr'unu negru pessimismu, misanthropi maniosi pe tóta lumea si pe ei insii. Popu asia bolnavu cum erá, 'si propuse a combate pessimismulu, a inaltia inimile, a intari credinti'a in puterea de viatia a poporului romanu, in viati'a de veci a limbei sale, in renascerea culturei sale din ruinele descoperite de archeologi. Se reproducemu acilea câteva sententie din acelu discursu alu seu. „ . . . „Ide'a infiintiarei Associatiunei transilvane romane nu numai că e marétiá, dara pre aceea trebuie se o consideramu că o inspiratiune divina, purcésa din ingrijire parintésca de a nu da perirei unu poporu alesu!“ Mai departe:

„Cele ce au urmatu câtiv'a ani dupa intemeierea Associatiunei si se continua mereu, ne potu convinge pe deplinu, că intemeierea acestei Associatiuni a fostu o neaperata trebuintia — pentru de a nutri si susținea viati'a nationala intre noi!“

„Orice alta asociare a puteriloru nóstre materiali si intelectuali nu ar fi fostu in stare a contribui la promovarea si consolidarea existentei nóstre nationali atáta, câtu contribue Associatiunea pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, asia dupa cum aceea s'a infiintiatu“.

Adeca Popu cu acestea cuvente esite din convictiunea sa intima si din baierile inimei sale voiá se dica poporului sbiciulatu de atátea furtune: Paziți clenodiulu ce aveti, precum ve paziți ochii din capu, se'lu feriti si de umbr'a vreunui pericolu.

Elu din positiunea in care se aflase in acei siepte ani din urma, cunoscea situatiunea, vedea departe si sciuse ce vorbesce. De aceea a dou'a di, pre cându adunarea erá se tréca la alegerile de comitetu si functionari, reflecta mai antáiu pe alegetori la §§-fii respectivi din statute si la importantia acelu actu, dela care depende prosperitatea Associatiunei, dupa aceea că si cum s'ar teme, că nu cumva alegerile se fia influintiate prin ure si capritii politice ori confessionali, cătra finea cuventarei sale puse alternativ'a binecuventarei din partea natiunei, daca alegerile voru adaoge la consolidarea existentei si a prosperarei acestei Associatiuni, — a blastemului posteritatii, „daca nu ne vomu sci infrena patimele urei si ale invidiei, precum nici simpathiile personale a le innadusi“, dupa acestea inchieie asia: „Éra interesselor sau ambitiunei personale se nu ve faceti sclavi sau servitori niciodata, pentrucá nici-unu vitiu nu dehonestéza demnitatea omenésca mai multu decâtu tocm'a acésta“.

Inainte de a da in desbatere afacerile prevediute in programa, presedintele pronuntia unu doiosu necro-

logu in memori'a mitropolitului Andreiu br. de Siagun'a, carele repausase in 16/28 Iuniu 1873. Totu atunci se inprospetá memori'a celorlalti barbati romani fruntasi trecuti din acésta viatia totu in acelu anu in numeru de 11, intre cari episcopulu Iosifu Popu Salagénu, prepositulu Macedonu Popu, Eudoxiu Hurmuzachi, Demetriu Mog'a s. a.

Simțindu-se reu presedintele Popu dete presidiulu probatului seu amicu de cruce Iacobu Bolog'a si se retrase din adunare, pentru că se nu mai calce intrens'a niciodata.

Pentru acésta adunare s'au insinuatu dissertatiuni la timpu legalu dela I. Absente Severu, de Gr. Silasi, Dr. Vuia, prof. Lapedatu, Zah. Boiu asesoru consist., I. V. Rusu. Tóte s'au pusu la ordinea dilei si cá se fia ascultate, siedinti'a prima s'a continuatu si dupa amédi la 5 pãna la 8 óre, éra doue remasera pe siedinti'a de a dou'a di.

Tóte lucrarile adunarei câte obvinu de regula in fiacare anu, au decursu in ordine. Contabilitatea pre cei doi ani se aflá purtata in tóta regul'a cá totdéuna de cătra dn. capitanu Const. Stezariu in calitatea sa de cassariu. Numai la spesele biuroului s'au ridicatu si astadata dificultati, anume cu privire la remuneratiunea secretariului manipulante, unde comissiunea taiase 100 si din a scriitoriului 50 fl. Prea adevveratu, că in statute nu se prevede nici-unu feliu de remuneratiune la nici-unu membru alu biuroului; deci daca unulu sau altulu pretindea remuneratiune mai mare mai mica, deslegarea cea mai simpla a dificultatii erá si mai este, că adunarea generala se puna asemenea functiuni la concursu cu remuneratiune fixa, sau fãra nici-un'a, specificându firesce agendele care vinu a se implini, cá se scia fiesce-cãre de ce are sè se țina. Din o mesura că acesta se va cunósce usioru, că ce economia se póte face la administratiunea afaceriloru Associatiunei, precum sunt: representatiunea ei fatia cu autoritatile publice inferióre si superióre, corespondenti'a cu despartimente si cu privati, ținerea in evidentiá a membriloru si a taxelor dela aceia, referadele asupra concurselor, ținerea in ordine a bibliotecii, éra de câtiv'a ani incóce ingrijirea de cele doue edificii ale Asociatiunei, comunicatiunea aprópe necurmata cu directiunea scólei si a internatului, grij'a neadormita pentru prosperarea loru si alte afaceri, care nu se potu prevedea.

Pe anulu 1884/5 s'au votatu burse pentru studenti	1990 fl.
Totu pentru 2 studenti cá se depuna rigoróse	800 „
La sodali si invetiacei 420 + 222 fl.	642 „
	<hr/>
	3432 fl.

Premiu pentru gramatica germana-romana pe sam'a oficiriloru . . . . . 300 fl.

Ajutoriu scólei dela Lapusiulu unguurescu (care apoi a urmatu in o serie de ani) . . . . . 200 fl.

S'au mai cerutu si alte ajutóre la scóle, la tiparirea unei càrti „Viti'a cultivata“ trecuta prin revisiunea co-

mitetului si unu premiu pentru istori'a anului 1784, pentru fondulu scólei de fete in Clusiu, la care tóte s'aru fi cerutu preste doue mii florini, care suma inse nu erá nicairi.

In acésta adunare s'au pusu éراس in discussiune diverse propuneri si proiecte, in sine fórte sanetóse, a caroru realizare inse presupunea unu venitu celu puçinu indoitu mai mare decâtu erá budgetulu acelu anu, inca si alu aniloru urmatori, sau mai scurtu, precum se mai observase si la altu locu, unu venitu anualu siguru de celu puçinu patrudieci pàna in 50 de mii fl., venitul delu unu milionu, la care ar fi prea bine se cugete si se tinda cu tóte bratiale toti membrii Associatiunei, éra acestia se nu fia niciodata mai puçini de cincii mii.

Patrudieci si patru de puncte s'au pertractatu in adunarea delu Dev'a. Ținerea adunarei generale pe anulu 1875 s'a defiptu prin o neplacuta precipitare la Lugosiu, delu care apoi comitetulu strimtoratu din doue parti a fostu silitu a se abate, a convocatu inse pe 18 Iuliu adunare extraordinaria la Alb'a-Iuli'a, in care s'a decisu cá adunarea generala ordinaria sè se țina in acelu anu 1875 in orasiulu S.-Reghinu, cum amu dice la momentulu presiedentelui Vas. L. Popu, repausatu in 17 Februariu la B.-Pesta, éra ale lui remasitie pamentesci transportate si astrucate in cimiteriulu bisericeii delu S. Reghinu.

Adunarea delu S.-Reghinu a fostu deschisa de càtra v.-presiedentele Iacobu Bolog'a cu unu discursu, care mai intregu a fostu oratiune funebrala ținuta in memori'a fostului presiedente Vas. L. Popu. Respunsu corespundietoriu 'i dete membrulu Mich. Orbonasiu.

Dupa alegerea notariloru ad hoc, presidiulu invita pe adunare cá se mérga in corpore la mormentulu presiedentelui; unde i se celebrà parastasu.

Dupa întórcere in sal'a de siedintie au fostu ascultate raporturile functionariloru unulu dupa altulu, secretariu, cassariu si alu bibliotecariulu absentu, apoi s'au alesu comissiunile pàna la 2½ óre d. a.

In siedinti'a din 30 Augustu presiedente fù alesu Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte protop. Ioanu V. Rusu pe doi ani restanti dupa alegerea din urma. Cu acea ocaziune se escà disputa seriósa asupr'a dreptului acoloru domni, cari au fostu cândv'a membri, éra dupa aceea au incetatu, càci n'au mai numeratu tax'a de 5 fl. cu anii intregi, ceea-ce s'a invederatu in modu fórte batetoriu la ochi prin unu estrasu decopiatu din càrtile de comptabilitate, din care se cunoscea de exemplu, cá la inceputu, adeca in 1861/2 au fostu 728 membri ordinari, cari in 1862/3 au scadiutu la 442, in 1863/4 451, éra de aci incolo au mersu totu scadiendu, pàna cându in 1873/4 au fostu numai 120, numeru de batjocura, éra in acestu anu 1875 ajunsesera abia éراس la 231 membrii cu câte 5 fl. din tiér'a intréga. Ceea-ce te mai pune la mirare erá, cá tocm'a dintre acei domni cari 'si intorsesera de multu dosulu càtra Associatiune, aceia strigau mai tare in adunari, cá merge reu cu Associatiunea si mai pre sus de tóte, cá nu se inpartu

burse mai cu ridicat'a, in locu de a se mirá cà se mai potu inpartí. Si se nu créda cineva, cá aru potea fi vorb'a de ómeni lipsiti, ingreunati cu familii numerose, sau loviti de sórte sinistra; nicidecum. Cu totulu alti ómeni sunt aceia, despre cari se dicea in Rom'a: *Privatim divites, publice avari.*

Starea materiala a societatii nóstre s'a constatatú a fi in adunarea delu Reghinu 61814 fl. 16 cr., adeca cu 2528 fl. 57 cr. mai multu decâtu in anulu 1874.

Fondulu academiiei crescuse la 13367 fl. 98 cr.

Sum'a disponibila pe 1875 erá 4548 fl. 19 cr.

Preliminariulu compusu de comitetu, reveditu de comissiune si abia in doue positiuni schimbatu, adunarea ilu votà cu adaosu, cá subventiunea de 200 fl. se mai dà scólei din Lapusiu inca numai asta-data, pentrucà mai sunt multe alte scóle totu asia de lipsite si prin urmare indreptatite de a cere si ele ajutoriu.

Pentru burse si ajutóre s'au votatu . . . 1800 fl.

La scóle sarace . . . . . 400 „

Spesele de tipariu si chàrtia la fóia . . . 708 „

Unu studentu la cancelaria . . . . . 150 fl.

Loculu adunarii generale din 1876 fù destinatú Sibiiulu. Din vre-unu altu ținutu nu venise nici-o invitare; inse chiaru se fia venitu, dorinti'a erá cá se asiste si adunarea generala cá atare la unu parastasu ce avea se fia celebratu pentru sufletulu primului seu presiedente Andreiu br. de Siagun'a.

Adunarea generala a XV-ea in ordine, ținuta in 1876 la Sibiiu a duratu trei dile si abstragèndu delu parastasulu celebratu de càtra Escelenti'a Sa mitropolitulu actuale pentru neuitatulu seu predecesoru, cu adeverata evlavia crestinesca, insasi adunarea se presentase judecarii obiective cá un'a din cele mai agitate, in care pasiunile schinteiau cá o machina electrica pusa in rotatiune repede. Delu acea adunare au trecutú numai doispredeece ani; vre-o cincispredeece membri cari au participatu la lucrarile aceleia nu mai sunt in viatia, au remasu inse altii multi, cari afara de câte spunu actele siedintieloru din 10, 11 et 12 Augustu mai ținu bine aminte acelea scene stringátóre de pepturi, care se producéu cu totulu pe neasteptate pentru toti càti nu apucasera a reflecta din capulu locului, cá se aflau in Sibiiu, unde in anii din urma s'au ținutu congrese bisericesci si s'au alesu unulu dupa altulu de trei ori mitropoliti si unde in anulu precedente se mesurasera pe terenulu politicu asia numitii activisti si passivisti, acum a treia óra delu 1869 incóce. Totu in acei ani càtiva ómeni tineri veniti de pre la universitati si academiie straine, cu capetele pline de idei fórte inaintate, nu aflau mai nimicu bunu din câte facuse Associatiunea si comitetulu seu in cei 15 ani ai activitatii sale. Pentru càtiva regulamentulu care fusese studiatu in vre-o doi ani si trecutú prin adunari generali, erá fórte defectuosu, centralistú, absolutistú, coprindea §§-fi de o absurditate nesuferita. Pentru altii fói'a Associatiunei nu erá nici de o tréba, cá poporulu tieranu care nu scie cití, nu o intielegea de locu. Din contra altii pretindéu realizarea

de atâtea ori ventilata a celor trei sectiuni scientifique, care apoi daca s'aru fi infintiati, nesmintitu că acelea erau se producea rezultale scientifique. Daca inse fói'a erá sè se prefaca in magazinu sau colectiune de povesti, basme, s'n óve, cântece poporane, cimilituri, des-cântece de deochiu, novellete de amoru, mai si ceva gradinaritu, pomaritu, stuparitu, viieritu, oieritu etc. atunci mai remanea spatiu pentru studiile sectiunilor? Cei mai infocati nu vedéu, că daca numerulu membriloru Associatiunei scadiuse neinctetu, până cându ajunse si numai la 120, precum se aratase mai in susu, urmă firesce că nici organulu Associatiunei se nu mai voiésca a'lu cumpara — căci atunci se dedea membriloru cu 2 fl. altor'a cu 3 fl. Cei infocati nu vedéu si nu audiau, că tocma in acei ani diarielile romane apunéu unele dupa altele. „Patria“ cea gubernamentală remasa cu vre-o diece abonati, fû inchisa. „Federatiunea“ apuse cu vre-o optu mii fl. deficitu. Dupa ea urmă „Albin'a“ si un'a fóiá umoristica. La „Telegrafulu romanu“ restantie de abonamente ajunsesera preste 2000 fl. „Gazet'a Transilvaniei“ scapatase in 1875 la patru sute de abonati, cari platiau regulatu. Vedi, in acea epoca putea cineva se vorbésca cu totu dreptulu de o adevărata crisa de viatia, pre cându pessimismulu se intindea că pecinginea si romanii se muscau intre sine, precum se musca clotianii (gusganii), cându omulu reu inchide pre mai multi in câte o colivia din grilagiu de sírma (drotu, telu), apoi 'i pisca de códe si ei fara se observe cine le rupe din códa, se musca, se sângera si se omóra unii pe altii.

Tóte acestea le sciá fericitulú Iacobu Bolog'a, care cá presedente avea se deschida adunarea; de aceea si din cuventarea lui dupace trece activitatea de 15 ani a Associatiunii prin o revista, restulu este mai multu o rugaciune pentru inblândirea patimiloru, care inse nu 'ia succesu, ci din contra, tocma si elu a fostu atacatu anume din caus'a regulamentulu redactatu inca din 1868 de către elu in buna intielegere cu alti colegi ai sei.

Ceea-ce incaldiesce sufletulu din acea adunare pessimista este predic'a lui Zaharia Boiu pronuntiata la parastasu si eminent'a dissertatiune a profesorulu Dr. Grig. Silasi: Romanulu in poesía s'a poporala, studiu asupr'a tuturor ramiloru poesiei poporale romane. Vedi studii de acestea sunt pentru organulu Associatiunei nóstre, din care se invetie mai antáiú carturarii si apoi dela ei propriulu poporu.

Au mai fostu doue dissertatiuni, a lui Iosifu Hodosiu si a lui Petrascu dela Fagarasiu, care pentru scurtimea timpulu si nu s'au pututu citi. Budgetulu trasu in susu si in josu, precum si odiósele discussiuni asupr'a unoru cestiumi cá regulamentulu, cá scól'a dela Lapusiu, care éra si iritase confessionalismulu prin lipsa totala de tactu, mai departe fói'a Associatiunei, sórtea a vre-o doue testamente, in fine si formarea sectiuniloru in embrione, din care nici dupa doi ani si nici până astadi nu s'au alesu nimicu, au rapitu multe óre pretióse*).

*) A se vedé totu decursulu adunarii din Sibiu in „Transilvani'a“ din 1876 Nr. 17 până la 20.

Cu budgetulu a mersu cá totdeuna, cu dorinti'a de a satura cu cinci pâni câteva mii de ómeni, ceea-ce făcuse numai domnulu nostru Isusu Christosu. Mai alesu cu sectiunile a fostu lucru desientiatu. Se vota-sera cinci sutisóre de florini cá bani de drumu pentru membrii sectiuniloru câte se voru aduna din tiér'a intréga; inse de câte ori pe anu? pre câte dile? Si in acelea dile unde se siédia bine, cá se póta lucra si din ce se traiésca?

Adunarea din 1877 s'a decisu a se ţiné in Blasiu, inse fara nici-o consultare prealabila cu auctoritatile competente de acolo. Urmarea fû, că in acelu anu comitetulu a fostu incunoscintiatu de către auctoritatea scolastica suprema de acolo, despre unu pericolu iminentu de a se inchide pentru totdeun'a gimnasiulu din Blasiu. Ministrulu adeca in urmarea unoru copilarii ale studentiloru oprise ori-ce conveniri, inca si petreceri de carnevalu in Blasiu, intocma cá si cum tiér'a ar' stá sub legea martiala.

Comitetulu a luatú asupr'a sa tóta respunderea pentru orice escesu alu tinerimei. In acea adunare s'au alesu din nou si comitetulu intre diverse combinatiuni secante, cá si cum s'ar alege unu ministeriu alu vreunei monarchii mari. Nici-o adunare cá aceea se nu ne mai dea Ddieu. Dara despre cea din Blasiu si despre care au urmatu, remâne cá se ne mai informemie si altii.

Famili'a la diferite popóra¹⁾.

Cându amu luatú asupra mea sarcina onorifica, dar totodata si difficila de a dissertá inaintea unui publicu numerosu, ce constitue adunarea generala a desp. XII. alu Associatiunei transilvane, Ve marturiscu, n'amu consideratu dupa cuvenintia marimea problemei fatia cu ne-insemnatatea puteriloru mele.

Veti fi de acordu cu mine On. Domni si Dómnne, cându dicu că amu fi ascultatú cu totii mai bucurosú cuvintele unui barbatu inaintatu in etate si plinu de experientie, decâtu incercarea unui tineru, a cărui etate si studii nu ne intindu destula garantia, că in expunerile sale va si aplicá axiom'a vechia „miscere utile dulci“. Tinerulu e avisatu la esperientiele altuia, ér' adevéururile compilate sunt lipsite de effectulu, ce incórda atentiunea si captivéza inimele.

Ceea-ce unui betránu 'i stá bine enararea unoru intemplari din viati'a propria, pe unu tineru ílu aduce intr'o positie puçinu recomandatoria, mai alesu daca nu'si ţine de cinosura ceea-ce a disu S. Fr. Delalei: *il est plus difficile de bien parler de soi-même, que de „danser sur la corde“*²⁾.

Eaca pentru ce mi-amu alesu o tema generala, si tractarea careia 'mi va serví de basa, nu intentiunea

¹⁾ De Augustinu O. Paulu dissertatiune citita in adunarea generala a despartimentulu XII ţnuta in 30 Aug. 1882 la Ileana-mare.

²⁾ Marchal „La femme comme il faut“ pag. 252.

propria, ci cunoscintiele căstigate din tractatele altora, avându in vedere nu într'atâta ca sè fiu originalu, ci mai multu se ve causezu dupa modestele mele puteri cãtev'a momente de distractie, conducându-ve in departatele tieri ale Orientului si descriindu pe scurtu relatiunile familiari ale indigeniloru de acolo.

„Die Familie, dice Dr. Stöckl ³⁾, ist die erste und ursprüngliche besondere Gesellschaft, welche im Schoosse der allgemein menschlichen Gesellschaft naturgemäss entsteht“. Adeca famili'a e prim'a si originaria societate, ce se nasce in sinulu societatii generali omenesci conformu exigentieloru naturei. Ea e o institutiune necesara nu numai naturala, ci si divina, ea e bas'a, fundamentulu divinulu alu societatii omenesci. Cã atare o aflamu pretotindenea in lume incepându dela extremele grade ale lungimei ostice pâna la capetulu apusului si dela miadia-nópte pâna la miadiadi.

E alta intrebare inse, cà relatiunile familiari ce caracteru au ici si colo si cà femeia, acestu motoru principalu alu vietiei familiari, ce rolu jóca in diferitele tieri.

In tiar'a patriarhiloru cunoscuti nóue din testamentulu vechiu, in acea tíera clasica, unde se inaltia cãtra ceriu cedrii Libanului, famili'a sta sub conducerea unui capu, carele de comunu e tata betrãnu. Barbatii se ocupa cu cultivarea pamentului, ér' ocupatiunea principala a femeiloru este ingrigirea viteloru si nutritrea membriloru familiei si a lucratoriloru. Pretiulu unei fete se estimédia cá si alu unei vite. Frumseti'a acolo nu multu ponderédia. Lucrulu de capetenie e se fia bine musculata, cá se póta suportá greutatile cele multe, ce le are. Cându se nasce deci o fiica, parintii nu se supera precum vedemu la alte popóra, ci se considera fórte norocosi si cându cinev'a 'si enumera avutiile — spune, cà are atãtia boi, atãtea camile, atãtea capre si... atãtea fete. Aceste relatiuni ce e dreptu, ne strica tóta illusiunea; cu tóte aceste inse femeia n'are cauza a se plãnge cà 'si implinesce datorintiele cu promptitudine si pre lãnga aceea e totu deun'a vesela, càci scie, cà inimile tuturor sunt ale ei.

In patri'a Indiloru aflamu lucrurile de totu cu alta colóre. Superstitiunile brahmanismului 'si eserciãza tóta puterea asupr'a relatiuniloru morali si materiali. La etatea de 10 ani dejã se ingrijescu de maritarea fiicei. Maritându-se se inchide in asia numitulu „z é n a h“, de unde nu ese, decãtu fórte raru la anumite ocasiunii solemne. Ea e dómna ce e dreptu, peste menagiulu casei, in schimbu inse e cea mai supusa servitóre a barbatului.

Viati'a nomadica a popóreloru de pre steppele Asiei centrali nu o descriu in specialu, cà are mare asemănare cu cea a țigãniloru de pe la noi.

In peninsul'a indo-chinesa locuescu dimpreuna mai multe popóra. Scurțimea timpului si scopulu, ce mi l'am propusu nu-mi permitu se dissertezu mai pe largu despre Birmani, Laotieni, Cochinchineni, Tonkineri —

³⁾ Lehrbuch der Philosophie“ t. II. pag. 641.

me restringu deci la o schitia din relatiunile familiari ale Siameziloru. Spiritulu familiaru la acestia este cultivatu cu mare ingrigire. La sclavi cá si la domni stimédia de o potrivã pe parintii betrãni, cá si pe copii tineri. De i se intempla vre-unui frate sau veru atare incidentu, la momentu se unescu toti consãngeniei cá se previna reulu, daca mai este timpu. „Mi s'a intemplatu de nenumerate ori — dice Monhot — sè intru in colib'a unui sclavu sau in palatulu ministrului presidentu si se ieau pe genunchii miei pre unulu dintre copilasi, bucuria nedescriptibila se oglindá la momentu pe fetiele parintiloru si 'mi multiamiau cu recunoscintia. Ér de alta data de trecému pe lãnga densii me invitau cu ospitalitate dicendu „Vino la noi strainule!“ Aceste mici detaiuri indica, cà poporulu siamez are inima si daca prin atingerea cu apusenii se va civilisá, voru esí la iveala si celelalte facultati intelectuali ale loru, cari nu sunt stinse de totu, ci sunt numai adormite ¹⁾.

Unirea cea mai deplina domnesce aici intre barbatu si muiere. Libertatea, ce o are aici muierea par-cã nu remãne cu nimicu inderetulu libertatii muierii din tierile crestine. Ea face visite, merge la preambulare; barbatulu o stimédia si o impodobesce cu bijuterii. Dar medalii are si revers, fetele aici nu se marita, ci se vëndu cá si ori-ce obiectu. Asia in opulu lui Pallegoix: „Description du royaume de Siam“ la pag. 234 cetimu urmatoriulu contractu:

„Mercuria, a 6-a a lunei, diua a 25-a a lunei din er'a 1211 eu, barbatulu insoțitu de soția mea d-na Kol, amu dusu pe fiic'a nóstra Ma se o vindemu d-lui Luang-si, capetându pentru ea 80 de ticali (96 fl.) Daca fiic'a nóstra Ma ar fugi, domnulu ei are dreptu a pretinde se o cautu si aflându-o se io ducu indereptu. Eu, domnulu Mi, am subscrisu“ ²⁾.

Dela acésta peninsula topografice nu departe stau spre resaritu insulele philipinice, ale căroru locuitori se impartu in doue clase, anume cea malaica si cea a negritosiloru. Primii sunt mai accesibili pentru civilisatiune, cei din urma inse sunt de totu selbateci.

Ce se ține de class'a malaica, spaniolii o au subdivisu in Indieni si Igorroti. Cei dintâi crestinsati si pre lãnga aceea cà si-au pastratu individualitatea si datinele lor strabune, au ajunsu la unu inaltu gradu de civilisatiune. Intre ei mai inteligenti sunt asia numitii Tagali. Cei din urma sunt pagãni si nu fãra cauza li se imputa cannibalismulu ³⁾.

Inaltulu gradu de cultura alu Tagaliloru 'i indreptatiesce la o deosebita atentiune. Nu mi se va imputá deci, daca me voiu ocupá si eu mai in detailu cu densii.

Intre tóte dialectele insuleloru philippinice limb'a lor e mai cultivata si mai armoniósã, ér' încãtu pri-

¹⁾ Almanach des missions 1888.

²⁾ Almanach des Missions.

³⁾ Die Eingebornen Luzons (Philippinen) de F. Blumentritt.

vesce bogati'a limbii, abia credu sè se afle alta carea se emuleze cu ea. In „Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik“ fasc. 10 din 1884, F. Blumentrit afirma, că pentru conceptulu, vederea possede patrudieci si doue de espressiuni, ear' pentru conceptulu miscarii chiar sieptedieci si cinci de espressiuni.

Pre lãnga asemenea bogatia a limbii Tagalii au si o natura poetica, carea paralelu cu joculu de cuvinte se manifesta cu deosebire, cãndu e vorb'a despre o relatiune seriósã de amoru ori despre unu proiectu de casatorie.

Asia p. e. daca si-a alesu cineva o fecióra, mam'a petitoriului face visita la mam'a aleasei, unde apoi dau a vorbí despre copii de ambe partile si mam'a feciorului lauda cu predilectiune frumseti'a si alte bune calitati ale fetei. Cãndu 'si ia remasu bunu lasa pe masa unu piaster de argintu, pe care daca nu'lu respingu, e semnulu in-voirii. Alt modu de pețire este, cãndu doue mame trecẽdu pe lãnga olaltalta un'a dice: Ah scump'a mea ce trei flori frumóse ai Dta in gradina, mi se veselesce inim'a cãndu le vedu, n'ai putea se'mi dai si mie un'a?“ Cea agraita sciindu din cãtro suffla vèntulu, nu intãrdie cu respunsulu: „Prea bucurosu; ce mi-ati dá pentru un'a?“ — „O! eu amu in gradina doi arbori frumosi, voiesci-l pe celu mai mare? Ei bine, raspunde mam'a Nr. 2 Ve dau o plãnta cá noue pupi, celalalte sunt numai cu 6 si cu 4 sunt inca prea fragede“. O nu! replica de nou prim'a, da-mi-o numai pe cea cu siese, eu o voiu cultiva cu ingrigire“. „Bine“, inse cu arborile dtale trebue se'mi mai dai si cincidieci de nuci! (sub nuci intielege boi sau cai).

Fidantiarea se face asiadara de parinti adeseori in etate fórte frageda; cu tóte acestea feciórei 'i remàne dreptulu de a se pronuncia contr'a legaturei. Dupa in-voire, fidantiatul are se implinésca cãtiva ani de serviciu la socrulu seu, cá si Iacobi la Labanu. In totu timpulu acesta tineriloru nu e ertatu a se cerceta, nici a se agrái — grea conditiune de siguru, carea inse nu se observa tot-de-una.

Nunt'a se intempla cu mare pompa. Óspetii vinu neinvatati, fia-care aduce cu sine unu banu de argintu pentru acoperirea speselor. Dupa cununia optu dile se mai incunjura, cãndu apoi sunt condusi de cãtra amici si consãngeni intr'o casa nóua edificata anume pentru ei.

Casatoriile la tineri in etate de 15 ani, ér' la fete in etate de 11—12 ani nu sunt rari si fiindca invoirea se intempla intre parinti, adeseori unu tinerelu se casatoresce cu o femeia pe de 2 ori 3 ori mai betràna, care i-ar putea fi chiar bunica.

Din Indo-Chin'a pãna in Chin'a propria nu este decãtu unu pasiu. Ajunsi la tiermurile fluviului vènetu sau galbenu voiu cere ospitalitatea unu onestu indigenu adapatu cu lectiunile morali ale lui Confuciu si vomu vedea cum se punu in praxa maximele marelui filosofu.

Copilasii se laptéza la sinulu mamei cãte trei, patru ani sau si mai multu. De ací pãna la etatea de 8—10

toti 'lu pórtã din màna in màna. Atunci inse deodata se schimba imprejurarile.

Dupa anulu nou apare o persóna calma, grava, seriósã, fačia de cei mari totdeún'a complesanta, ér fačia de copii preste mesura stricta: acesta este invetiatoriulu.

Educatiunea se incepe si se continua, ér' parintiã nu se mai amesteca in acésta tréba. Cá micutiulu se devina doctoru séu mandarinu, acésta se ține numai de invetiatoriu, parintiã privescu in juru se-i afle o fidantiata.

A umblá dupa d'ald'astea ar' insemná a distraje pe miculu elevu dela studiile sale! Vedemu, cá pe la noi parintiã se nisuescu din resputeri a decliná atentiunea filorulu dela asemenea cugete si totusi cãtu de adeseori se intempla, cá peste voi'a parintiloru studiile remanu intrerupte, din cauza cá studentulu abia cá a ajunsu in etatea pubertatii, petrece órele destinate pentru studiu cu fantasii inutile.

O! acolo nu mergu trebile asia. Fidantiarea se pregatesce, combinéza si conchide fãra cá cei doi interesati principali se scia ceva de ea, fórte adeseori fiitorii consoçi nici cá se cunosc. Ei cresc in talie, sciintie, virtuti séu vitii si cãndu ajungu etatea de 18 séu 20 de ani, procedu la actulu casatoriei.

Nascerea unei fetitie causéza mare intristare, din contra sexulu masculinu e primitu de toti cu bucurie. Imbetranindu parintele 'si imparte averea intre fii, lasãnduse pe sine de óspe, cãndu la cas'a unuia, cãndu in a celualaltu. Fiicele n'au parte din ereditate.

Se scie, cá in Chin'a pietatea fiésca e virtutea cea mai cultivata. Ea constitue bas'a guvernarii, a religiunei, a moralului. Acésta virtute se propune in cãrti, se cãnta de poeti, se recomanda de mandarini in proclamatiuni; ea resuna de pe buzele tuturoru, ese la ivéla in tóte ceremoniile publice si private. Acolo inse unde crestianismulu n'a petrunsu, pietatea fiésca, precum modesti'a, caritatea, castitatea, cá si alte virtuti exista numai la aparintia, neavèndu radecinile in inima. Missiionarii, cari au vietuitu in mijloculu acestui poporu ne relatéda, cá totu ce se face, numai pentru ceremonia se face, in adeveru inse e numai spoiala.

In Japoni'a situatiunea femeiei este mai puçinu odiósã; cu tóte acestea inse si acolo este fórte inferióra. Dogm'a buddhista 'i denéga sufletulu si dice, ca ea se va renasce numai sub conditiunea cá se ia forma masculina; ea este in metafisic'a orientala incarnarea principiulu celui reu, alu elementulu dissolvatoriu si destructoriu.

Barbatulu invétiã, cá nu trebue se aiba incredere in femeia, mai puçinu inse in a sa; elu o tractéza cu blãndetia, o ține inse la distantia. Ea este redusa astfelu la rolulu de prim'a servitóre.

Daca inse Japonia nu ofere femeii o sórte de invidiatu, cu atãtu mai delicata e fačia de copii. Intiarcarea nu o cunoscú pãna ce umbla in picióre si incepu a vorbí. Fasiile inca le sunt necunoscute. Copiã pórtã vestimentu largu cá si betràniã. La 7 ani incepu a invetiã alfabetulu, dar instructiunea merge fórte incetu, ei sunt mai dedati cu diferitele jocuri.

Aceeași favorabilă sorție o au copiii în Australi'a. Selbategii de pe aici 'și iubesc copiii cu tendreție. Mam'a 'și lăptădia până la anulu alu patruea și astfel devinu viguroși și agili, ér' cei mai multi au forme sculpturale, pe cari le-ar admirá unu artistu.

Ingrigirea principală a Australianului e, că se 'și inventie baiatul de timpuriu la manuearea armelor. Asia vedemu copii tineri selbategi, cari știu dejă vena și cum se omóra inimiculu.

Afectiunea parintilor o respaltescu pruncii la be-trănietie. Cea mai bună bucată și loculu mai aprópe lănga focu 'lu oferu be-trănilor. Ori-ce injuria făcută be-trănilor este resbunată cu mórte, ér' după trecerea lor din asta lume 'și exprima pietatea prin aceea, că ucidu unulu sau doi membrii dintr'o familia inimică. Pe alti be-trăni și be-trăne 'și onorédia cu titlulu de tata și mama.

Australianii au câte 2 muierii, un'a de 20—25 ani și alt'a de 10 ani.

În legătura de casatorie vointi'a fiicei nici odată nu este ascultată. Cărea este daruită cu frumsetia remarcabilă, nu e în siguranță contr'a rapirei; după-ace a petrecutu adecă mai multi ani cu unu barbatu, vine altulu mai tineru și o duce departe, voindu prin acésta se încunjure resbunarea familiei. Barbatii sunt de comunu fórte jalosi, o vorba schimbata cu unu tineru din partea soției, e de ajunsu că se 'și ia cea mai crunta resbunare.

În continentulu americanu la nordu traiescu nesce popóre selbategi, adevăratele parii ale omenimei. Se știe ce sorție avea copilulu în Rom'a păgăna. Aici e și mai lamentabilă. Tirani'a adeseori injustă și totdeun'a brutală 'lu predispuie de curėndu și pe densulu la asemenea procedură. Parintii 'și aróga dreptulu asupr'a vietii și a mortii copiilor lor. Femei'a de Eschimo maltrată de barbatu 'și resbuna prin aceea, că dă cu capulu baiatulu de cea mai apropiată stăncă. Multe se nisuescu a scapá de pruncii sei în diferite forme: 'și cufunda în néua, 'și sugruma etc.

Betrăni n'au aici nici unu respectu. Dacă se întempla se nu móra în urm'a relei tractari înainte de vreme, totu muriv'a elu închis într'o cavernă de frigu, de fóme și desperare.

Betrănietie disprețuite, parinti fără inimă, copii indocili și ingrati, eacă famili'a din extremulu nord alu lumii nouă.

Pe litoralulu apusėnu alu Africeii în mani'a, nisuintielor popórelor civilizate, sclăvia, acésta plagă socială, va fi încă multu timp în vigóre.

Negrulu nu 'și admite consórt'a se traiésca cu elu împreună. Ea e închisă într'o colibă separată și cându 'și cere vr'unu serviciu, are sė se presente înaintea lui în genunchi cu semnele invederate ale submissiunii servile.

În fia-care casă esista consórtie și sclăve. Pe femeile cumpera mai cu deosebire pentrucă se potu dirige mai ușor, ér' de alta parte serviciile lor sunt mai lucrative.

Între femeile unei case este óre-care ordinu hierarhicu. Un'a este dómna peste celelalte, cu tóte acestea ea făcia cu domnulu încă este servitóre.

Asi mai putea trece în revista câteva tieri descriindu relatiunile familiare la mai multe popóre, dară nu o facu acésta, căci și din cele insirate până acum apare că la popórale la cari nu a petrunsu încă creștinismulu — femeii'a are unu rol uilitoriu, relatiunile familiare nu sunt nici pe departe astfel organizate ca și în tierile creștine*).

La noi soțulu, barbatulu încă este șiefulu familiei, elu este rege peste unu micu regatu, dar elu direge cu respectu și iubire. Barbatulu este capulu familiei, femeii'a 'și este angerulu. Prin demnitătea, inteliginții'a, afectiunea și prevenitória femeii'a creștina ne aduce în minte idealulu pe care l'a descris Solomonu cu imaginile cele mai bogate ale literaturii orientale: *Gratia super gratiam, mulier casta et pudorata*. Că mama ea e încunjurată de devotamentu, veneratiune, de respectu și iubire. În brățiile ei 'și primesce copilasiulu educatiunea, ea i descopere prim'a lucrare a inteliginției, ea 'lu ingrigesce cu atăta solicițitudine.

Oh! iubirea mamei, iubire, pe care nime nu o uita!

Căndu comparăm pozițiunea femeii creștine cu a celor descrise mai sus, este imposibilu se nu exclamăm: Cătu de frumosu ar' fi pământulu, decă tóte vetrele casnice întórse la creștinismu, ar' oferí pretutindenea privirilor spectacolulu armoniei, concordiei, alu unirei, alu pacii și iubirei!

Augustinu O. Paul,
ascultatoriu de s. theologia și filosofia.

Bibliografia.

Avem înaintea noastră șese cărți menite pentru învățământulu limbii latine în prim'a și a dou'a clasă gimnasială, publicate de Paulu Budiu, profesorulu gimnasialu, în colaborare cu Ștefanu Iosifu directorulu și profesorulu și Andreiu Bărsėnu, profesorulu gimnasialu în Brașiovu. Aceste cărți, aparute în editur'a librăriei H. Zeidner în Brașiovu în anii 1887 și 1888, pórta următoarele titluri:

a) *Carte de cetire latină*, pentru clasă I. gimn. 54 pagini 8°.

b) *Vocabulariu latinu*, pentru clasă II. gimn. 88 pag.

c) *Carte de cetire latină*, pentru clasă I¹ gimn. 86 pagini.

d) *Vocabulariu latinu*, pentru clasă II. gimnasială 128 pagini.

*) După ce veți face câteva ani experiență întinsă prin mai multe tieri creștine, veți avea ocașii triste mai multe decâtu ați dorí, că se ve convingeți, că mai sunt popóra creștine de optu și nouă sute de ani, la care femeii'a este tractată totu că sclăvă, totu în modu barbaru și păgănescu. Căutați numai bine prin pregiuru și veți vedea chiaru și aici în tierile noastre. Se nu ve seduca fatiari'a. Not'a Red.

e) *Gramatic'a latina*, pentru clasa I. si II. gimn. 58 pagine.

f) *Esplicari*, la cartile de limb'a latina pentru clasa I. si II. gimnasiala V+77 pag.*).

Càrtile sunt prelucrate dupa sistemulu lui H. P. rthes, precum acésta se arata pe titlu' a fia-careia. Autorii lor prin urmare n'au pretensiunea, cà acelea se tréca dreptu càrti originale, ci se multumescu de a le presentá publiculu romanu sub modest'a firma de a fi compuse dupa modele streine. Modesti'a acést'a inse nu numai nu le deróga, dar inca 'i inaltia in ochii ómeniloru cu judecata. A scóte càrti originale este negresitu unu lucru pré frumosu, ademenitoriu chiaru pentru ómenii cu o ambitiune, ce trece fia càtu de puçinu preste marginile cumpetului. Dar la unu poporu, ce se afla la inceputu cu organizarea scóleloru sale, càrti de scóle, cari se fia si originale si la inaltimea timpului, e o raritate, de óre-ce pentru a compune asemenea carti se cere unu timpu lungu de experientie si in conditiunea acésta se potu aflá numai popórele cele mai inaintate in cultura. Déca e deci, cá se nu ne amagimu noi pe noi insine, apoi trebue se admitemu, cà anume pe terenulu scolariu, pentru a inaintá siguru si repede, nu ne remàne decàtu se profitamu de experientiele altoru popóre mai inaintate si alegèndu ce se afla mai bunu la acelea, se cautamu a adaptá modelele alese dupa impregiurarile si trebuintiele nóstre. Intre marginile unei alegeri de modele bune si a prelucrarei acelora in cunoscintia de cauza, scriitorii nostrii potu inca se-si satisfac de ajunsu ambitiunea de a fi originali. Domniloru autori ai càrtiloru din discussiune li se cuvine tóta recunoscinti'a, cà la compunerea acelora au urmatu intocmai si astfelu ne-au dotatu literatur'a didactica gimnasiala cu nesce manuale, a càroru *metoda* se considera astadi chiaru in Germani'a ca cea mai inaintata.

Punctulu de manecare alu domniloru autori ni se arata indata la inceputu in „Esplicari“. „Nu numai la noi, dicu dinsicu cu totu dreptulu, ci si la alte popóre inaintate in cultura s'a auditu plângerea, cá pentru studiulu *limbei latine* se folosese fórté multu timpu, éra rezultatele obținute nu stau in proportiune nici cu timpulu consumatu, nici cu munc'a intrebuintiata atátu din partea profesoriloru, càtu si a scolariloru. Urmarea logica ar fi, cà séu studiulu *limbei latine* nu mai este acomodat pentru desvoltarea intelectualala a tinerimeii din scólele medii, séu *metod'a* intrebuintiata la tractarea studiului, despre care e vorb'a, nu este corespundietóre. A admite tes'a prima ar fi absurdu, càci despre importanti'a studiului *limbei latine* nu numai in gimnasiu, dar chiar si in scólele reale si civile superióre, atátu din punctu de vedere formalu, càtu si din punctu de vedere alu cunoscintieloru reali, nu se mai indoiescu decàtu numai unu omu unilateralu. Asia daca in aplicarea unei *metode* mai rationale decàtu cea intrebuint-

*) Pretiulu celoru insemnate la a) si b) e 1 fl., alu celoru insemnate la c) si d) e 1 fl. 20 cr., éra alu celei insemnate la e) e 35 cr. si alu celei insemnate la f) e 60 cr.

tiata pàna aici, a unei *metode* basata pe legi psihologice, pàna acum nu deajunsu observate, este a se cautá si aflá remediulu defectulu semnalatu mai susu“.

Da, asia este, *metod'a* aplicata pàna acum e caus'a, cà invetiamentulu *limbei latine*, si nu vomu departá de adeveru, déca vomu dice, cà invetiamentulu din scóle preste totu, nu dà rezultatele dorite. Caus'a e, cà acea *metoda* nu se ocupa intru atátu de scolari si de priceperea lor, càtu mai multu de materi'a de invetiamentu, desfasiurându-o, séu mai bine disu, punendu-o inaintea scolariloru desfasiurata gat'a, precum a rezultatu din o inteligentia deplinu desvoltata. Dupacésta *metoda* sunt construite si *sciintiele sistematice*, cari, precum e sciutu, 'si iau inceputulu dela *notiuni* si dela definitiuni si regule séu legi abstracte; si numai cá din ocaziune, pentru ale ilustrá pe acelea, se dimitu unde si unde la exemple si casuri concrete. Procederea *metodei* acesteia este prin urmare *sintetica-deductiva* si, fiindca prin ea cunoscintiele se presenta in sistemu, construita conformu postulatelor *Logiceii*, se si numesce *metoda logica sciintifica*. Càrtile de scóla, compuse pe bas'a acestei *metode* inca nu se deosebescu de *sciintiele sistematice* propriu dise, decàtu prin aceea, cà sunt póte mai puçinu voluminóse, sunt compendii de sciintie. Se intielege, cà scolariloru, a càroru inteligentia nu e inca deplinu desvoltata, materi'a de invetiamentu pe bas'a acestei *metode* de natura abstracta, nu se póte propune decàtu in modu *dogmaticu*, comunicându-li-se in ordinea si in sistemulu, stabilitu dupa cerintiele sciintiei, si aceia neavèndu decàtu se si-o insusiésca prin „memorisare“. Nu'i vorba, sunt între scolari si de aceia, cari in butulu acestei *metode*, strabatu de sine in materi'a de invetiamentu prin puterea spiritulu lor si ajungu cu timpu la deplin'a ei pricepere. Dar asemenea scolari sunt rari si cei mai multi din ei nu se alegu in urma, decàtu cu durerós'a experientia, cà multe lucruri din scóla le-au invetiatu numai pentrucá se le uite, fiindu-cà n'au fostu in stare se le pricepa. Lips'a de capacitate si póte si negligerenti'a scolariloru sunt de regula unicele ratiuni, prin cari in asemenea casuri se cérca a se escusá rezultatele insuficiente ale invetiamentulu; inse *metod'a* nepotrivita dupa care s'a propusu acela este si ea totdeún'a vinovata si uneori numai ea e tóta vin'a.

Alta *metoda* trebue sè se caute deci si sè se introduca in scóle, déca e cá materiile de invetiamentu se devina adeverata proprietate spirituala a scolariloru si se li-se cultive spiritulu prin ele. Si acea *metoda* nu póte fi decàtu cea opusa *metodei sintetice-deductive*, va se dica *metod'a analitica inductiva*, carea ia dreptu punctu de manecare *concretulu* si *intuirea* aceluia si-i ridica pe scolari la *abstract* prin lucrarea propria, prin lucrarea spontana, facèndu-i cá ei insisi se scóta din *concretu notiuni* si *definitiuni* si *regule* sau *legi abstracte*. Procederea acestei *metode* este prin urmare, *genetica*, de óre-ce dupa ea materi'a de invetiamentu se desfasiura sub ochii scolariloru astfelu, cá ei totu ce invatia dela inceputu si pàna la sfàrsitu, invatia cu deplina pricepere. *Metod'a* acést'a se numesce fórté ni-

meritu si *metoda psihologica didactica*, pentru că pe bas'a ei invetiamentulu se propune conformu legiloru psihologice ale desvoltarii spiritului omenescu.

Din cele ce precedu se pôte întielege că, pe cându *metod'a sintetica deductiva* face pe scolari se fia numai receptivi, pe atunci cea *analitica inductiva* pe lângă receptivitate le desvólta si spontaneitatea. De aci inse urméza, că aceia dupa *metod'a analitica-inductiva* nu numai invatia usioru, dar si cu placere si cu interesu, si din *notiunile* si din *legile*, abstrase de ei insisi, prin activitate propria, potu si se si simtu multu mai tare indemnati de a face *deductiuni* si *aplicatiuni* practice, decâtu din *notiunile* si din *regulele* séu *legile*, ce li se dau se si le însusiésca de a gat'a impunenduli-se in modu autoritativu: si aici se adeveresce, că precum din ori-ce avere, asia si din sciinti'a, ce omulu o aduna prin activitate propria, elu pôte si in realitate si face totdeun'a mai buna întrebuintiare, decâtu din un'a, ce a primit'o dea gata din partea cuiv'a.

In ceea ce privesce desfasurarea materiiloru de invetiamentu *metod'a analitica-inductiva* este asia dara fara nici o indoiéla superióra celei *sintetice-deductive*. Si cu tóte că avantajile *metodei analitice inductive* sunt puse in deplina lumina atátu prin sciinti'a *pedagogiei*, câtu si prin experientiele dilnice, totusi sunt inca prea multi cari le ignoréza si continua a se folosi de *metod'a sintetica-deductiva*. E adeveratu că, desfasurându-se invetiamentulu pe bas'a *metodei analitice-inductive*, prin aceea se consuma mai multu timpu si lucrulu profesoriloru inca devine mai greu, decâtu déca se propune dupa cea *sintetica-deductiva*; de óre-ce *metod'a analitica-inductiva* nu permite că cealalta de a se dá asia numite „lectiuni“, cu cari scolarii au sè se ocupe mai multu ei de ei, memorisându-le până si le imprima precum sunt expuse in carte. Dar tocm'a din cauza, căci *metod'a analitica inductiva* silesce óre-cum pe profesori se prelucre materiile de invetiamentu in scóla impreuna cu scolarii, astfeliu încátu se li se para că cum le-ar inventá ei insisi, acela in locu de a se luá in extindere prea mare, se aprofundéza mai multu, si deci si memorisarea loru devine mai usióra. *Metod'a analitica inductiva* pôte astfeliu se scadia si din sarcin'a, abia suportabila a scolariiloru, carea prin varietatea si inmultirea crescenda a obiecteloru de invetiamentu amenintia a luá totu mai mari dimensiuni.

Dupa aceste excursiuni, ce le-amu crediutu necesare pentru a aratá deosebirea dintre *metódele* amintite, urmédia se vedemu cum acelea vinu a fi aplicate le invetiamentulu *limbei latine*. Domnii autori ai cartiloru, despre cari vorbimu, se exprima asupra acestei cestiiuni din insasi practic'a scolara astfeliu: „Pe cându cei mai multi din autorii de cărți didactice pentru *limb'a latina* au remasu totu pe lângă *metod'a* invecita de a li se dá scolariiloru mai antáiu unele reguli din *Gramatic'a* acestei limbi si apoi cu ajutoriulu cuvinteloru invetiate de a rostulu cu mare greutate a trece la aplicarea acestoru reguli la deosebite exemple sucite si învèrtite, pe atunci Perthes, consciu de principiulu psi-

chologicu: „Intuitiunea este bas'a representatiunei (idei) éra acésta a notiunei“ susține tocmai procedur'a contrara si pretinde, *că limb'a se nu se invetie din gramatica, ci gramatic'a sè se desvólte din exemple vii*. Elu scie, că este cu totul nenaturalu a sili sufletulu cuiv'a si mai cu séma sufletulu copilului se primésca mai inteiu o abstractiune si apoi mai târdiu incetulu cu incetulu sè se convinga despre adeverulu acestei abstractiuni in deosebite casuri concrete. O astfeliu de procedura, pe lângă aceea, că este impreunata cu fórté multe greutati, nu pôte provocá in nici unu casu atragerea fatia de studiulu, pe care voiesci a'lu propune, ci lasa pe scolariu indiferentu, că ori si ce lucru, ce i se impune in modu autoritativu si pe care sufletulu lui nu'lu pôte urmari cu destula inlesnirea. Cu totul altfeliu de rezultate se voru obținea pe calea aratata si întrebuintiata de Perthes, pe calea *inductiunei*. In locu de a încarcá dela inceputu capetele scolariiloru cu reguli seci, cu nenumarate paradigme invetiate in modu *mechanicu* si cu nesfarsite liste de cuvinte fara nici o legatura, Perthes pretinde, că instructiunea in *limb'a latina* se pornésca dela cartea de cetire si astfeliu din propositiunile aflatóre in acésta carte, din contextulu veditu alu cuvinteloru sè se invetie treptatu, parte mare in modu inconsci, atátu vocabulele de lipsa, câtu si deosebitele paradigme si reguli gramaticale“.

Citatulu acesta va fi, credemu, de ajunsu, pentru a se puté cunósce din elu principiile, dupa cari cărțile din cestiuone sunt lucrate. Din parte-ne vomu mai adauge la cele espuse numai atát'a, că in aceste cărți ce sunt scrise intr'o limba alésa si corecta, *metod'a analitica inductiva* este executata cu rigóre până in cele mai mici amenunte. Ele prin urmare se potu considerá că menite de a introduce in invetiamentulu *limbei latine* din scólele nóstre o reforma, care nu va lipsi de a'si aratá efectele sale salutare. Dreptu aceea ne si luamu voia de a le recomandá cu tóta caldur'a domniloru profesori, chiamati de a propune *limb'a latina*. I. P.

Sciri dela scól'a superióra de fete cu internatu, infiintiata de către Asociațiunea transilvana.

Program'a a dou'a a acestui institutu, publicata pe anulu scolasticu 1887/8 de fostulu directoru Septimiu Albini venindu-ne la mână numai in lun'a trecuta, ne ținemu de patriotica datorintia către membrii Asociațiunei, către parintii eleveloru si către luminatii si adeveratii patroni si inaintatori in cugetu curatu ai educatiunei femeii romane, a inpartasi la locul acesta unele informatiuni atátu din acea programa, câtu si altele din semestrulu I. alu anului scolasticu alu treilea.

Program'a II. are doue părți principale. 1) Unu studiu titlatu *Limb'a romana* in scólele de fete, de Septimiu Albini, studiu criticu mai alesu asupr'a *metódeloru* scolastice, pe care credemu că corpurile didactice 'lu voru luá in deaprópe consideratiune. 2) Sciri sco-

lastice, care nu ne indoimu că in partea lor mai mare au se traga asupra luarea aminte a publicului celui competentu.

Mai antăiu vine personalulu scólei si alu internatului. 1) Unu directoru totodata invetiatoriu. 2) Trei invetiatori si o invetiátore. 3) Doi catecheti pentru cele doue confessiuni religióse, in care se inparte poporul romanu in Ungari'a si Transilvani'a. 4) Patru instructori si instructóre in limb'a francesca, in music'a instrumentala si in gimnastica. Asia personalulu intregu a fostu de 11 persóne pentru cele patru clase civile sau superióre (care se potu asemena in câtv'a cu unu gimnasiu de patru clase).

In anulu scolasticu trecutu se infiintiasa si un'a a cincea classa, prevediuta si acésta in legea tierii cu nume de complementara, destinata a se primí la aceea fete esite din tóte optu clasele scóleloru de fete, cu scopu de a se perfectená prin repetitiune in mai multe cunoscintie din câte ascultasera in scólele superióre, a se si deprinde la lucru de màna si preste totu la economi'a casei. In acelu anu s'au aflatu siese fete mari, tóte romane, care invetiasera mai multu in scóle de alte limbi si doriau se asculte studii si in limb'a lor materna. In acésta classa patru barbati generosi au propusu studiile gratuitu, anume limb'a romana, pedagogi'a de casa, igien'a si fisic'a si chemi'a. Numai pentru lucru de màna mai greu inpreunatu cu deprinderea in croitoria s'a platitu pe câte v'a luni unu salariu modestu din didactrulu incassatu dela elevele acestea, la o germana dintru o familia patriciana din Sibiu.

Pe anulu curentu acésta classa a cincia nu s'a deschisu si nu se va deschide, pâna cându nu se voru inmultí in natiune elevele absolvente de cele patru clase superióre, atâtu aici câtu si pe la institute de alte limbi.

Materialulu obiectelor de invetiamentu asia cum se vede specificatu in programa este celu prescisu in lege, prin urmare fórte bogatu. Norocu mare, că ficele romane fórte destepete din natur'a lor cea romanésca, intielegu si coprindeu prelegerile usioru, indata ce invetiatoriulu nu va uitá unu momentu, că este ascultatu de fiintie in etate inca frageda. De aici vine, că adesea progresulu este in adeveru surprindietoriu.

Eleve inmatriculate au fostu in anulu 1887/8 in class'a I. 25, in cl. II 23, in cl. III. 19, in cl. IV. 8; éra in cursulu complementariu cum s'a disu, 6. Totalu in cinci clase 81 eleve.

In internatu 'si luara educatiune 43 de eleve, tóte aduse aici din diverse pârti ale tieriloru locuite de romani si nici un'a din Sibiu.

Pe semestrulu curentu I. din anulu 1888/9 in cele patru clase civile se vedu inmatriculate 73 eleve, éra in internatu 43. In totu casulu cifre respectabile acestea, daca vomu luá in consideratiune, că in scurtulu timpu de doi ani e preste putintia cá unu institutu nou se ajunga la cunoscinti'a tuturoru classelor si cercuriloru interessate de elu si se'si intemeiedie unu renume, chiar si in casu cându nu ar fi combatutu de nici unu adversariu, pe fatia sau intru ascunsu.

Dela 1 Februaru inainte se primescu eleve in tóte clasele pe sem. II-lea, cum si in internatu pre lângă conditiunile cuprinse in regulamentu si anuntiate mai de multe-ori. Cu câtu se voru inmultí elevele, cu atâtu si spelele voru descresce.

Din dio'a in care Associatiunea sau mai exactu, insasi natiunea va ingrigí de unu fondu siguru, din alu cărui venitu regulatu se póta fi platiti professorii, spelele internatului de fete potu se scada la 15 fl. pe luna, éra didactrulu sau tax'a scolastica la 10 fl. pe anu. Spelele internatului in acelu casu fericitu aru putea fi si mai mici, daca nu amu scí cu totii, că tinerimea de sexu femeiescu cere cu totulu alte ingrigiri de natura delicata, care la tinerime de sexulu barbatescu nici din audiu nu sunt cunoscute. Grija de sanetate si curatieni'a in internate de fete cere dese visite de medicu, cum si unu personalu de femei pentru ocupatiuni speciala, éra acestea servitii nu potu fi gratuite, ele cauta se fia remunerate.

Scurtu, educatiunea femeii cere o tractare speciala, care trebue se fia bine cunoscuta. Selbataci'a seclara are se si mai încetedie odata. Red.

Literatura*).

Urmátorele 2 opsióre din literatur'a poporala sunt gat'a pentru tipariu.

I. Rugi de câmpu poesii poporale,

care conținu:

- I. *Balade* 207 si adeca;
  - a) Cântece betrânesci 76;
  - b) Cântece voinicesci 131;
- II. *Cântece ostasiesci* 191;
- III. *Cântece de bucuria* 31;
- IV. *Cântece de iubire* 358;
- V. *Cântece de jale* 355;
- VI. *Cântece de doru* 231;
- VII. *Cântece de uritu, manie, necasu* 499;
- VIII. *Doine satirice* 291;
- IX. *Chiuituri* vr'o 2000 si
- X. *Cântari diverse* vr'o 500.

Acesta ar' fi unu opsioru care ar' cuprinde asia dara 4663 poesii poporale, si

II. Saténulu Romanu.

Unele datine, credintie, obiceiuri poporale de preste totu anulu si la tóte ocasiunile si dilele insemnate.

Cuprinsulu:

- I. *Suveniri din copilarie;*
- II. *Prinderea postului de Craciunu;*
- III. *Craciunulu ungurescu;*
- IV. *Serile de iérna;*
- V. *Colindele in genere.*

*) On. Redactiuni ale foiloru nóstre sunt rugate a publicá acésta incunoscintiare.

a) Sfântului Nicolae, b) Versulu sf. Nicolae, c) Versulu pustiei, d) Numerii dela 1—12, e) Omulu seracu cu copii multi, f) Versulu unui bețivu cum se sfadesce cu muierea sa, g) Versulu Palincii, h) Fonfiulu si trandafrulu (legenda).

IV. *Craciunulu romanescu* (varuitulu, uciderea porciloru, Coptatura Craciunului, Ajunulu Craciunului, Colindatorii, Vi-flaimulu, Turca, Junii colindatori. Cum se petrecu colindele in Bihoru, Pancenesi (tiar'a Hatiegului), muntii apuseni?

VII. *Colinde* 200 si unu adausu: Din sér'a de Craciunu dela Cutu, comunicatu de d-lu Septimiu Albini redactorulu actualu alu Tribunei.

VIII. *Anulu nou* (cu mai multe colindi).

IX. *Bobotédia*, (cu 6 colindi).

X. *Diua ursului*.

XI. *Intempinarea D-lui*. Prinderea postului de Pasci, San-Tóderu, Bab'a Dochia, Alexie, omulu lui Dumnedieu; Versulu lui Alexie, Iosifu, Lasarea de Postulu-mare, Legarea grâneloru, totu la Alexie, Sierpii cei albi, Caii lui San-Tóder, Blagovesteniile, Floriile, Versulu primaverei, Cântarea, Versulu Floriiloru, Cântarea doiósa, Septemân'a patimiloru, la Joia mare, Strigarea preste satu, Vinerea patimiloru, Patim'a lui Christosu, Versu de pocaintia, Versulu lui Adamu, Versulu sfíntei Cuminecaturi, Versulu lui Isusu Christosu, Versulu judecatii, Versulu Restignirei.

XII. *Pascile*. Pentru ce rosiescu ómenii óue? Diu'a invierii, Versu la invierea d-lui, Versulu Pasciloru, Invierea lui Christos, Éra versulu pasciloru, Éra versulu Invierii d-lui, Irmosu la mésa, Totu la Pasci.

XIII. *Sân-Georgiulu*. Comorile lui Darie imperatu, Comorile lui Decebalu, E bine si bogatu, Noroculu bubósei.

XIV. *Multe si merunte*: 1. Inaltiarea. 2. Armindenulu. 3. Armingenii. 4. Versulu Inaltiarei. 5. Calusierii. 6. Rusalile. 7. Versulu Rusaliloru. 8. La Sân-ziene. 9. Sân-Petru. 10. Sereratululu. 11. Cunun'a. 12. Cânteculu cununei. 13. Ilie proroculu. 14. Sfântulu Ilie si iadulu. 15. Ilie proroculu. 16. Trasnetulu si fulgerulu. 17. Cându tuna mai întâiu. 18. Curcubeulu. 19. Bozulu. 20. Probejele. 21. Versu la Schimbarea la fatia. 22. Sânta Maria. 23. Versu la 15 Augustu. 24. Versu la Adormirea Maicei Domnului. 25. Cântare jalnica. 26. Rugaciunea maicei Preceste. 27. Rugaciunea ingerului. 28. Rugaciunea sfíntei Vineri. 29. Povestea Maicei Domnului. 30. Diua Crucii. 31. Versulu sfíntei Cruci. 32. Vinerea mare. 33. Sâ-Medrulu. 34. Apostolulu Filipu. 35. Apostolulu Andreiu. 36. Sân-Nicora. 37. Sântulu Spiridonu. 38. Sântulu Iguatu. 39. Martiolea. 40. Alte dile. 41. Partile dilei. 42. La miediulu noptiei. 43. Partile lunei. 44. Unele Animale (24 de animale, legendele loru). 45. Omulu. Omulu cu sórtea lui, cu tóte ținele bune si rele, cu duhurile si stachiile de cari este ocolitu, dela nascere pâna la mormentu, va forma unu tractatu deosebitu, la care muncescu de presentu. I. P. R.

Acesta e manuscriptulu de sub II. „*Saténulu Romanu*“ care manuscriptu la mine se estinde pe 948 pagine, ér' celu de sub I se estinde pe aprópe 500 de pagine, fiindu scrisa fia-care poesie pe foitia separata. Ambele manuscrise sunt gata de pusu sub tipariu, dér subscrisulu, scriitorulu loru — dascalu romanescu ruralu fiindu — de sine se intielege ca

nu póte avea bani se le tiparésca, deci cauta unu editoru, care se le tiparésca, fia pe ambele, fia numai unulu din ele. Cine ar' voi a reflectá la acésta intreprindere, este rugatu a se adresa pâna la $\frac{1}{1}$ 1889 s. n. la

Stimatorulu

Ioanu Popu Reteganulu,
invetiatoriu ruralu in Rodn'a veche,
O.-Rodna. Transilvani'a.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 360/1888.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului român, luatu in siedint'ia extraordinara dela 1 Decemvrie n. 1888.

Presiedinte: G. Baritiu. Membrii presenti: Dr. Il. Puscariu, P. Cosm'a, Elia Macellariu, I. V. Russu, B. P. Harsianu, I. Popescu, Z. Boiu, Nicanoru Fratesiu controlorulu.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 172. Presiedintele comitetului, D-lu G. Baritiu, arata, cá s'a aflu indemnatu a conchiemá pe membrii comitetului la siedintia extraordinara intr'o cauza trista, spre a anuntia adeca, cá membrulu comitetului si membrulu fundatoru alu Asociatiunei illustrulu Domnu Paulu Dunc'a de Sajó, consilieriu gub. in pensiune, s'a mutatu la cele eterne si cá ceremoni'a inmormentarii binemeritatului barbatu se va ținea Luni in 3 Decemvrie n. a. c.

— Comitetulu adâncu miscatu de trist'a scire, ce 'i se face, decide:

1. se dea expresiune la protocolu adâncei sale dureri pentru perderea cea atátu de simtita;

2. se'si descopere jalnicei familii condolenti'a prin o deputatiune in persónele Dloru G. Baritiu, I. Hani'a si I. St. Siulutiu;

3. se puna pe cas'a Asociatiunei (strad'a morii Nr. 8) o flamura négra pâna dupa inmormentare;

4. se depuna pe sicriu o cununa de flori;

5. se participe la inmormentare in corpore;

6. se vorbésca la mormentu in numele Asociatiunei transilvane membrulu comitetului d-lu Zacharia Boiu.

Sibiiu, d. u. s.

George Baritiu m. p., Dr. Ioanu Crisianu m. p.,
presiedinte. secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde dloru: I. Popescu, P. Cosm'a, II. Puscariu.

S'a cetitu si verificatu. Sibiiu, 5 Decembre 1888.

P. Cosm'a m. p. Dr. Il. Puscariu m. p. I. Popescu m. p.

Nr. 369/1888.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 6 Decemvrie n. 1888.

Presiedinte: George Baritiu. Membri presenti: Dr. Il. Puscariu, P. Cosm'a, Z. Boiu, Elie Macellariu, I. Popescu, I. St. Siulutiu, B. P. Harsianu, Nicanor Fratesiu, controloru.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 173. Inaltulu ministeriu de interne, prin hãrti'a dto 24 Octomvrie a. c. Nr. 70171 intaresce alegerea intru presiedinte alu Asociatiunei transilvane, a d-lui G. Baritiu, efeptuita in adunarea generala ținuta in Abrudu la 5 si 6 Augustu a. c., ear alegerea intru vice-presiedinte alu aceleasi Asociatiuni, a d-nului archimandritu si vicariu archiepiscopescu Nicolau Popea, efeptuita totu in numit'a adunare, nu o intaresce. (Ex. Nr. 341/1888).

— Hãrti'a inaltului ministeriu se ia la cunoscintia, incãtu pentru partea referitóre la alegerea de vice-presiedinte, cu parere de reu, avendu a se face despre cuprinsulu ei raportu la procsim'a adunare generala a Asociatiunei. Acestu concludu se comunica si d-lui archimandritu si vicariu Nicolau Popea.

Nr. 174. In nexu cu cele cuprinse la punctulu precedentu alu acestui procesu verbalu se hotaresce:

— Pentru casulu, cându d-lu presiedinte va fi impedecatu de a funcioná, ilu va substitui in tóte drepturile si indatoririle sale, cuprinse in §. 14. din statute, potrivit §-lui 30 din statute, membrulu comitetului, d-lu Baronu D. Ursu.

Nr. 175. Dumitru Moldovanu, locitoru in Chinari, descendentu din un'a din familiile fostei comune Tofaleu, se róga pentru unu stipendiu din fundatiunea „Tofaléna“ pe sém'a fiului lui Ioanu, invetiacelu de cismarie in Muresiu-Osiorheiu. (Ex. Nr. 350/1888.)

— Cererea fiindu pentru anulu acest'a intardiata, petentele se indrépta la concursulu ce se va escrie in anulu viitoriu, avendu a-'si instrui suplic'a conformu stipulatiunilor concursuale.

Nr. 176. Cererea invetiatoriului Petru Stefóne Pred'a din Petril'a, de a i se doná 5 volume din fóia Asociatiunei si anume câte unu esemplaru din cursurile anilor 1881—1885. (Ex. Nr. 351/1888).

— Nu se póte incuviintia.

Nr. 177. Cererea invetiacelului de ciobotarie Petru Mun-ténu din Alb'a-Iuli'a, pentru unu ajutoriu sau stipendiu, spre a-si puté continua invetiarea. (Ex. Nr. 352/1888).

— Nefiindu vacante stipendii cu asemenea destinatiune, nu se póte incuviintia. Petentele se indrépta la concursulu, ce se va escrie in viitoriu.

Nr. 178. Iulian'a Iovescu, guvernanta la internatulu impreanatu cu scól'a Asociatiunei, prin hãrti'a dto 18 Noemvrie a. c., multiamesce pentru oficiulu, ce i s'a concediatu,

aretandu, cà spre inceperea functiunei se va presentá in primele dile ale Lunei Decemvrie a. c. (Ex. Nr. 354/1888).

— Spre sciintia, cu aceea, cà numit'a D-ra 'si-a inceputu dejá functiunea de guvernanta.

Nr. 179. Cu provocare la hãrti'a presidiului acestui comitetu dto 29 Octomvrie a. c. Nr. 38 d-lu Dr. I. Ratiu, avocatulu in Turd'a, arata, pe bas'a actelor aflate in archivulu comitatului Turd'a-Ariesiu si in remasulu dupa reposatulu avocatulu Anani'a Moldovanu, din Turd'a, starea, in care se afla afacerea dreptului de móra alu Asociatiunei in comun'a Vidr'a, precumu si pasii, ce ar fi sè se intreprinda in viitoriu in acésta cauza, d-lu Dr. Ratiu substerne in alaturare si actele provocate. (Ex. Nr. 356/1888).

— Tóte actele referitóre la dreptulu de móra alu Asociatiunei in comun'a Vidr'a se transpunu d-lui avocatulu Dr. I. Ratiu din Turd'a cu imputernicirea, de a representá Asociatiunea si a face toti pasii de lipsa in afacerea acést'a.

Nr. 180. Directiunea despartimentului IV (Sas-Sebesiu) alu Asociatiunei, prin hãrti'a dto 22 Noemvrie a. c. Nr. 18 substerne protocolulu adunarii generale a despartimentului, ținute la 28 Octomvrie a. c. in comuna Sasciori, dimpreuna cu list'a despre banii incursi dela membrii ordinari si cu sum'a de 42 fl. taxe incurse.

Din protocolulu adunarii generale se vede:

a) cà au intratu cá taxe dela membri ordinari 40 fl. si 2 fl. pentru diplome, ear dela membrii ajutatori sum'a de 56 fl. 25 cr. cu totulu 96 fl. 25 cr. v. a.;

b) cà s'au preliminaru pentru anulu 1888/9 sum'a de 56 fl. 25 cr., pentru trebuintiele despartimentului, si anume:

1. pentru cancelari'a biroului 5 fl.

2. cá spese de caletorie la adunarea generala viitóre 15 fl.,

3. pentru unu stipendiu unui academistu din despartimentu 25 fl.;

4. cá spese neprevedute 11 fl. 25 cr.;

c) cà alegerea locului pentru adunarea generala viitóre se increde subcomitetului, avendu acesta a considerá si invitarea din partea comunei Reheu. (Ex. Nr. 357/1888).

— Primirea sumei de 42 fl. v. a. se cuitéza. Hotarãrile adunarii generale, aretate la punctele a) c) servescu spre sciintia, cu aceea, cà membriloru noi li se va estradá diplom'a numai dupa ce voru fi obținutu aprobarea adunarii generale a Asociatiunei.

Incãtu pentru hotarãrea cuprinsa la punctulu b) referitóre la preliminarulu pro 1888/9, se apróba numai incãtu pentru spesele pentru cancelari'a biroului cu 5 fl., si pentru stipendiulu de 25 fl. Spesele neprevedute 11 fl. 25 cr. si cele de caletorie cu 15 fl., nefiindu usitate, nu se potu incuviintia, avendu in urmare sum'a de 26 fl. 25 cr. v. a. a se substerne aici fãra amènare.

In legatura cu acést'a, Onorat'a Directiune se fie recercata a respunde fãra amènare la hãrtiile acestui comitetu dto 8 Aprilie 1887 Nr. 145 si 28 Martie a. c. Nr. 56.

Nr. 181. Cu provocare la insarcinarea primita cu datulu 3 Octomvrie a. c. Nr. 259 de a luá in séma si de a collaudá

Lucrarile efectuate de intreprindietoriulu Avramu Iancu la cas'a apartinătoare la lasamentul dupa fericitul Avramu Iancu, d-lu Michailu Andreic'a raportéza: că până la repararea pe din afara a unui zidu, toate lucrarile au fostu sevèrsite in conformitate cu conditiunile de licitatiune; repararea zidului amintitu nu s'a pututu efectui din caus'a unei colne pline cu lemne ce a fostu pe acelu zidu, care colna inse in primaver'a anului viitoriu se va mutá de acolo, si atunci intreprindietoriulu va efectui si acésta reparatura. Materialulu folositu de intreprindietoriu până la scândurile folosite, care paru a fi fostu verdi, e solidu.

Incátu pentru modulu, cum ar fi sè se folosésca cas'a, cá se aduca cev'a venit, comitetulu ar fi sè se puna in contielegere cu d-lu Michailu Gombosiu, ori cu intreprindietoriulu, ambii fiindu vecini. (Ex. Nr. 359/1888).

— Spre sciintia, cu aceea, că intreprindietoriulu Avramu Iancu se caute a indepliní si lucrarile inca nerealisate; numai dupa-ce si acestea lucrari se voru fi luat in séma, i se va putea eliberá si restulu din sum'a preliminata pentru lucrarile din cestiune preste totu.

182. Se presentéza o socotéla a maiestrului masariu Ardeleanu, in sum'a de 2 fl. 80 cr. pentru unele reparaturi la usile dela odaile de cancelarie a comitetului Associatiunei. (Ex. Nr. 359/1888).

— Sum'a de 2 fl. 80 cr. v. a. se asemnéza la cass'a Associatiunei spre platire.

Nr. 183. Presidiulu raportéza, că incátu pentru socotelele scólei Associatiunei pe anulu scol. trecut, fostulu directoru alu acestei scóle, d-lu S. Albini nu le-a substernutu nici in urm'a provocarei, ce i s'a facutu pe bas'a conclusului comitetului dto 8 Noemyrie a. c. Nr. 348, de si in conformitate cu acelu conclusu a fostu amenintiatu cu darea in judecata.

— Se autoriséza biroulu a luá unu advocatu si a-i da aceluia materialulu de lipsa, pentru de a constrínge pe d-lu S. Albini, pe calea judecatoriei se faca socotél'a, cu care este obligatu cá fostu directoru alu scólei Associatiunei.

Nr. 184. Au incursu la comitetu taxe de membrii si de diplome dela Savu Mateiu din S. Sebesiu, Ioanu Oncescu din Reheu si comun'a politica Reheu câte 5 fl. pro 1888 si câte 1 fl. pentru diploma, Stefanu Morariu din Sasciori 10 fl., Pavelu Vulcu 5 fl. pro 1888, Alexandru Darabantiu din Bistr'a 65 fl. v. a. cá restantie pentru anii 1876—1888.

— Spre sciintia.

D. u. s.

George Baritiu m. p.,
presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde d-loru Ios. Siulutiu, Zacharia Boiu, Nicanoru Fratesiu.

Se verifica.

Nicanoru Fratesiu m. p. **Zacharia Boiu** m. p. **Ios. Siulutiu** m. p.

Nr. 249/1889.

Procesu verbale

alu comitetului Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 4 Ianuarie 1889 n.

Presiedinte: George Baritiu. **Membrii presenti:** Davidu Br. Ursu, Dr. Il. Puscariu, Ioanu Hani'a, E. Macellariu, I. Popescu, Z. Boiu, Parteniu Cosm'a.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 1. D-lu Seb. P. Radu, prof. gimnasialu in Blaju, carele de presentu petrece in Budapest'a spre a se pregati la facerea riguroséloru, se róga se i se permita a respunde tax'a de membru pro 1888 dupa ce se va reintórce in Blaju, éra si până atunci se fie consideratu de membru alu Associatiunei. (Ex. Nr. 373/1888).

— Se incuviintiéza.

Nr. 2. Tipografi'a archidiecesana presenta 2 conturi, unulu de 627 fl. 09 cr. v. a. pentru tiparirea si espedarea organului Associatiunei „Transilvani'a“ in anulu 1888, si unulu de 6 fl. 70 cr. pentru tiparirea unoru formulare si a programelor pentru adunarea generala a Associatiunei din 1888. (Ex. Nr. 377 si 378 ex 1888).

— Sum'a de 627 fl. 09 cr. v. a. precumu si cea de 6 fl. 70 cr. v. a. se aviséza la cassa pentru a fi platite: anumu 627 fl. 09 cr. din positiunea bugetului, menita pentru tiparirea fóiei „Transilvani'a“, ér 6 fl. 70 cr., avéndu a se pune in contulu speseloru neprevédute.

Nr. 3. Reuniunea invetiatoriloru romani gr. or. din districtulu VIII de invetiamentu alu Reghinului, infintiata la 1882, se róga a se da gratuitu pe sém'a bibliotecéi ei câte unu exemplariu din fóia „Transilvani'a“, de pe anii trecuti. (Ex. Nr. 386/1888).

— Cererea se incuviintiéza intru câtu voru permite impregiurarile.

Nr. 4. Ioanu Ratiu, studentu de classa VI gimn. in Clusiu, si stipendistu alu Associatiunei, ísi motivéza sporiulu făcutu in studii in decursulu I-lui quartalu alu anului scolariu curentu. (Ex. Nr. 387/1888).

— Spre sciintia.

Nr. 5. D-lu profesoru sem. G. Dim'a, avéndu de a mai primí honorariulu pe lun'a Iunie a anului scol. 1887/8 in sum'a de 25 fl. v. a. pentru instructiunea in piano a 5 eleve din internatulu scólei Associatiunei, se róga, cá comitetulu se dispuna a i se platí numit'a suma. (Ex. Nr. 388/1888).

— Si până se va finalisá afacerea cu depunerea socotelorulu pe anulu scol. trecut din partea fostului directoru alu scólei Associatiunei, sum'a de 25 fl. v. a. ceruta de d-lu prof. G. Dim'a, se asemnéza la cassa spre a fi platita in contulu ratiociniului scólei pe anulu scolariu 1887/8.

Nr. 6. Aurelu Papu, invetiacelu de papucariu in Deju si fostu stipendiatu alu Associatiunei, se róga a i se acordá si pe viitoriu ajutoriulu avutu, de óre-ce elu a parasitu pe maiestrulu seu de mai nainte si a intratu la altulu din caus'a tractamentului reu, si că nu era pusu la invetiatur'a meseriei, ci la alte servitii, elu inse nu avuse de scopu a parasí meseri'a, ci numai a se mutá la altu maiestru, la care se póta

invetia, precum a si făcutu. La cerere invetiacelelu Papu alatura si o cuitantia pentru rat'a din urma, ce 'i-ar compete pe anulu espiratu 1888. (Ex. Nr. 392/1888).

— Cererea se incuviintieza, acordandui-se petentului ajutoriulu avutu si pentru viitoriu, cu acelu adausu, ca de acestu ajutoriu se va pute bucura numai cu incepere dela 1 Ianuarie a. c. dupa-ce o parte din jumetatea a dou'a a anului trecutu o a petrecutu acasa.

Nr. 7. Directiunea Despartimentului IX (Simleulu-Silvanei) substerne prin hartia de dtto 25 Decemvrie 1888 Nr. 21 protocolulu adunarei generale a despartimentului, tinuta la 6 Augustu 1888 inainte si dupa prandiu in comun'a Domninu, dimpreuna cu sum'a de 55 fl. intrati din taxe dela membrii ordinari. Din protocolulu adunarii se vede:

1. Ca premiile stabilite in adunarea din anulu 1887 s'au distribuitu dupa cum urmaza:

a) invetiatoriulu din Basesci Ioanu Chir'a a primitu 1 vaca cu vitielu;

b) invetiatoriulu din Domninu Ipate Todorenu a primitu 1 scrofa cu 5 purcei;

c) invetiatoriulu din Simleu Petru Longinu a obtinutu premiulu de 20 taleri;

d) invetiatorii Nicolae Maximu din Hurediu, Ioanu Oltenu din Pereceiu si Gavriila Hossu din Crasn'a, au primitu cate 10 taleri;

e) 32 elevi ai scolei din Domninu au primitu carti, baste, ghetes si recuise de scrisu.

2. Ca la formarea premiilor numite au contribuitu:

a) G. Papu din Basesci cu 1 vaca cu vitielu si cu 1 scrofa cu purcei;

b) Dr. I. Nichit'a cu 20 fl. v. a.;

c) institutulu „Silvani'a“ cu 20 fl. v. a.;

d) Alimpiu Barbolovici, vicariu cu 10 fl. v. a.;

e) Demetriu Coroianu, protop. cu 10 fl. v. a.;

f) Andreiu Cosm'a, dir. cu 10 fl., er restulu 'l-a suplinitu despartimentulu.

3. Ca s'au incassatu cu ocasiunea adunarii cu totulu 60 fl. v. a. si anume: 55 fl. dela membrii ordinari vechi si noi, er 5 fl. dela membrii ajutatori; la cesti din urma se adauga si sum'a de 18 fl. intrati in decursulu anului ca ajutore.

4. Ca s'a decisu, ca sum'a de 23 fl. intrati dela membrii ajutatori, se se lase la dispositiunea despartimentului pentru promovarea scopurilor culturale ale acelu-a.

5. Ca adunarea generala viitoare se va tine in comun'a Tresnea, remanendu, ca subcomitetulu se fixeze terminulu tinerii. (Ex. Nr. 393/1888).

— Se adeveresce primirea sumei de 55 fl. v. a. cu aceea, ca membrilor noi li se va estrada diplom'a numai dupa-ce vor fi obtinutu aprobarea adunarii generale a Asociatiunei, si voru fi respunsu si tax'a pentru diploma de cate 1 fl. Conclusulu referitoru la distribuirea premiilor, precum si insemnarea celor ce au contribuitu la formarea acelor'a, servescu spre placuta sciintia.

Retinerea sumei de 23 fl. pentru scopurile despartimentului se ia cu aprobare la cunoscintia.

Nr. 8. Directiunea scolei de fete cu internatu a Asociatiunei substerne prin hartia de dtto 25 Decemvrie 1888

Nr. 321 procesulu verbalu alu conferintiei corpului didacticu dela 22 Decemvrie 1888. (Ex. Nr. 1/1889).

— Spre sciintia: Conclusele speciale luate la singuraticile puncte din procesulu verbalu numitu, se voru comunica cu directiunea institutului.

Nr. 9. Au intratu la comitetu taxe de membrii dela Filipu George din Alb'a-Iuli'a 5 fl. pro 1888, Tamas Nicolau din Grindu 5 fl. pro 1888, Dr. Moisil din Naseudu 2 fl. 50 cr. pro 1888, Gregoriu Pletosu din Naseudu 2 fl. 50 cr. pro 1888, Papu Stefanu din Mihaltiu 5 fl. pro 1888, Butnaru Zosimu din Brasiovu 5 fl. pro 1888, Baritiu Jeronimu din Sibiu 5 fl. pro 1888, Titu Budu din Siugatag-satu 5 fl. pro 1889, Nicolau Fratesiu din Sanpetru 5 fl. pro 1888, Alimpiu Barbolovici din Simleu, Simionu Aros din Simleu, Andreiu Cosm'a din Supurulu de susu, Vasile Patcasiu din Hotovanu, Teodoru Papu din Ortelicu, Florianu Ciocanu din Cehu, Ioanu Popu din Domninu, Michaiu Borbeiu din Ghiboa, Vasile Mic'a din Odorheiu, Vasile Ghetie din Cuceu, Vasile Papu din Selsigu cate 5 fl. pro 1888; Nicolau Marinu din Bistriti'a, Florianu Ciocanu din Cehu si Ioanu Popu din Domninu cate 5 fl. pro 1889.

— Spre sciintia.

Nr 10. Avendu-se in vedere, ca practic'a observata pana acum de a se incassa taxele anuale restante dela membrii ordinari ai Asociatiunei prin mandate postale, trimise singuraticiloru din centru, n'a intimpinatu consimtiulu tuturoru despartimenteloru Asociatiunei, cerenduni-se din partea unor'a expresu, ca se se mentina usulu din trecutu; avendu-se in vedere, ca prin aceea, ca o parte mare din mandatele trimise ni s'au retornatu, fara a fi fostu onorate de catre adresati, causandui-se astfelu cassei Asociatiunei numai spese; avendu-se in vedere, ca dupa unele din mandatele trimise ni s'a laturu repertu de timbru si ca recursulu nostru in acesta cauza a fostu respinsu din partea locuriloru competente, de unde va urma, ca sustinendu-se acesta practica si in viitoriu, vomu ave se ne asteptamu la spese si mai mari ca in trecutu:

— Cassariulu Asociatiunei d-lu Gerasimu Candrea, primese insarcinarea a studiá lucrulu si a face comitetului la timpulu seu propuneri relative la modalitatea, cum ar fi se se insarcineze On. Directiuni ale despartieminteloru se incasseze densele catu mai ingraba restantiele de pe anulu trecutu 1888, pentru ca se-i fia comitetului posibilu a stabili definitivu list'a membriloru ordinari cu taxa anuala, si pentru a se pute sci, cui e a se trimite in anulu acest'a foi'a „Transilvani'a“ in conformitate cu conclusulu adusu in adunarea generala a Asociatiunei tinuta in Alb'a-Iuli'a.

D. u. s.

G. Baritiu m. p.,
presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde d-loru :
Ioanu Hani'a, Parteniu Cosm'a, Ioanu Popescu.

S'a cetitu si verificatu.

Sibiu, in 5 Ianuarie 1889.

Parteniu Cosm'a m. p. Ioanu Popescu m. p. Ioanu Hani'a m. p.

Necrológe.

Mórtea érași mai secerà dintre membrii fruntasi ai Asociatiunei nóstre in intervale fórte scurte. Noi primiramu acestea necrológe:

† **Paulu Dunc'a** de **Sajo**, consiliariu gubernialu regescu in pensiune, membru fundatoru alu „Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“, precum si membru ordinariu alu comitetului „Asociatiunei“ dela infiintiarea ei pâna in prezentu, fostu membru alu senatului imperialu si fostu deputatu dietalu, presiedinte alu comitetului parochialu alu bisericei gr.-cath. din Sibiiu, membru alu comisiunii comitatense si alu consiliului cetatienescu etc., dupa unu serviciu de statu activu si conscientiosu de preste 42 ani, in alu 89-lea anu alu etatii sale, in urm'a unui morbu de 14 zile, in 1 Decembrie la 3 óre diminéti'a fiindu impartasitu cu sfințele Taine, 'si a datu nobilulu sufletu in mánile Creatorului.

Remasitiile pamentesci ale scumpului si neuitatului decedatu s'au transportatu Luni, in 3 Decembrie a. c. st. n. la 2 óre dupa amédi din cas'a sa proprie, strad'a Cismadiei Nr. 2 in cimiteriulu din suburbiulu Iosefinu (pórt'a Cismadiei) spre repausu eternu.

Cuprinsi de adànca durere aducemu acésta durerósa si trista scire la cunoscinti'a tuturoru consangeniiloru, amiciloru si cunoscutiloru decedatului in Domnulu.

Sibiiu, in 1 Decembrie 1888 st. n.

Iosefin'a Pascovics nasc. *Dunc'a de Sajo*, *Ann'a Dunc'a de Sajo*, cá fiice. *Emil Pascovics*, *Eugenu Pascovics*, cá nepoti. *Luis'a Dunc'a de Sajo*, cá nepóta.

† Capitulu Catedralei Metropolitane gr.-cath. din Blasiu cu adènca dorere aduce la cunoscintia incetarea din viatia a iubitului confrate **Ioanu Fekete Negrutiu**, canonicu, lectoru alu bisericei catedrale Metropolitane din Blasiu, asesoru alu Tribunalului matrimonialu de a II-a Instantia pentru diecesele sufragane, inspectoru alu tuturoru scóleloru elementarie din archidieceasa, membru alu esactoratului si alu comisiunei scolastice archidiecesane. Asesoru alu sântului scaunu Metropolitanu, asesoru alu consistoriului episcopescu alu Gherlei, membru pre viétia alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, care in urm'a unui morbu indelungatu Marti in 4 Decembrie st. n. 1888 la 2 óre nóptea prevediutu cu cele sante, si-a datu blândulu seu sufletu in mánile Creatoriului in alu 71-lea anu alu vietiei si alu 45-lea alu preotiei sale.

Remasitiile-i pamentesci s'au inmormontatu dupa ritulu sântei biserici Mercuri in 5 Decembrie 1888 la 2 $\frac{1}{2}$ óre dupa amédi in cimiteriulu bisericei parochiale din locu.

Blasiu, 4 Decembre 1888.

Fi-ei tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

† Subscriii cu inima fránta de durere aducu la cunoscintia tuturoru rudeniiloru si amiciloru, cá multu iubitulu loru fiu, respective soçiu, frate, tata si mosiu **Vasilie Rosiescu**, paroch si protopresbiteru gr.-or. alu tractului Clusiuului, fostu deputatu alu congresului nationalu bisericescu si alu sinodului archidiecesanu gr.-or., membru pe viatia alu „Asociatiunei

transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“, membru in comitetulu municipalu alu orasiului Clusiu, s. c. l. dupa unu morbu greu si indelungatu, impartasitu fiindu cu sfințele taine, a reposatu in 27 Noembrie la 1 óra diminéti'a in anulu alu 62-lea alu vietii sale pline de activitate si in alu 37-lea alu fericitei sale casatorii.

Osemintele multu regretatului defunctu s'au asiediatu spre odihna vecinica Marti in 29 Noembrie (11 Decembrie) a. c. la 3 oare dupa amédi in cimiteriulu bisericei gr.-or. din locu.

Fi-ei tierin'a usióra si memori'a neuitata!

Clusiu, 27 Noembrie (9 Decembrie) 1888.

Ioanu Veresiu-Rosiescu, parochu gr.-or. in Gheró-Osiorcheiu, tata. *Ann'a Rosiescu* nasc. *Teutianu*, soçie. *Ecaterin'a si Miron'a* surori. *Tuliu Rosiescu*, capelanu prot. gr.-or. in Clusiu. *Elis'a* mar. *Dr. Isacu*, *Aureli'a* mar. *Piposiu*, *Corneliu*, rigor. in medicina, *Mar'ia*, *Amali'a* si *Romulu*, stud. de gimn., fii si fiice. *Dr. Aureliu Isacu*, avocatulu si *Pompiliu Piposiu*, publicistu, gineri. *Ann'a Rosiescu*, nas. *Maxim*, nora. *Valeri'a*, *Iuliu* si *Eugenu Rosiescu*, *Aurelu* jun., *Valeri'a*, *Emilu* si *Luci'a Isacu*, *O. Horic'a* si *Traianu Piposiu*, nepoti.

Bibliografia.

— Istori'a Romaniloru din Daci'a Traiana de A. D. Xenopol, professoru la Universitatea din Iasi.

Motto: „Nu sunt vremile sub cirma omului ci bietulu omu sub vremi“. *Miron Costin.*

Volumulu I. Istori'a veche din vremile cele mai vechi pâna la intemeierea tieriloru romane (cu patru charte). Iasi, Tipo-litografia H. Goldner, Strad'a Primariei 1888.

— Cântece moldovenesci de *Elen'a Didri'a Odorica Sevastos*. Iasi Tipografi'a Nationala, Strad'a Alecsandri 1888.

Càtra cetitori!

Crescuta pe malurile Sicnei, la casa cu raiu de gradina, incunjurata cu plopii betràni cât vremea; decum sufla primavaraticulu vântu si in flórea viorica si toporasii, vaile, si délurile ierau a mele. M'ademenea duiosulu gласu de fluieru; ciobanii 'mi-ierau prieteni si pascându oitiele pe costisie, mà deprindeau cântece.

La vârsta de trei ani jucamu cântându:

Haide róta rotilitia
Pe sub mán'a lui baditia;
Nu te teme ca'i cadea,
Cà baditi'a te-a ținea!

ér' pe la patru ingînamu cu viersu: duiosu: „fratele razletiu“, deci nu me intrebati, cum, de unde si cine mi le au spusu; cântecele poporane m'au leganatu si m'au crescutu.

Precum marea cu inima deschisa primește apele tuturoru isvóreloru, asia si tu tiar'a mea, rogute, primește selbateculu meu parauasiu de munte.

Elena Didri'a Odorica Sevastos.

Iasi, 4 Maiu 1888.

— *Woerl's Reisehandbücher: Ungarn, Land und Leute. Zur Reise und zum Studium von Rudolf Bergner.*

Mit 47 Illustrationen, Karten und Stadtplänen. Würzburg, (Bayern) 1888. Wien, I Spiegelgasse 12. 1888. Verlag von Leo Woerl.

— Documente privitoare la Istori'a Romanilor cu culese de Eudoxiu de Hurmuzaki.

Publicate sub auspiciile Ministeriului cultelor si Instructiunii publice si ale Academiei Romane. Volumulu III partea II. 1576—1600. Cu portretulu lui Petru Voda Schiopulu. Bucuresci 1888.

— Academi'a Romana. 1. O scrisore autografa dela Michaiu Vitézulu. 2. Stégulu lui Sierbanu-Voda Cantacuzino. 3. Noue descoperiri numismatice Romane. Cuvèntare pentru aniversarea dilei de 10 Maiu ținuta de Dimitrie A. Sturz'a, membru alu Academiei Romane. Extrasu din analele Academiei Romane Seria II, Tom. VIII, Sect. II. Cu 1 stampa. Bucuresci Tipografia Academiei Romane Strad'a Coltiei, Nr. 42. 1888. Pretiulu 50 bani.

— Academi'a Romana. Dare de séma despre colectiunea de Documente Istorice Romane aflate la Wiesbaden. Cuvèntare pentru Aniversarea dilei de 10 Maiu ținuta de Dimitrie A. Sturz'a, membru alu Academiei Romane. Extrasu din analele Academiei Romane Seria II, Tom. VIII. Sectia II cu 4 stampe. Bucuresci Tipografi'a Academiei Romane Strad'a Coltiei, Nr. 42. 1888. Pretiulu 1 leu.

— Academi'a Romana. Notitie despre Slobođii de V. A. Urechia, membru alu Academiei Romane. Extrasu din analele Academiei Romane Seria II, Tom. IX. Sectia II. Memoriile Sectiunii Istorice. Bucuresci Tipografia Academiei Romane Strad'a Coltiei, Nr. 42. 1888. Pretiulu 40 bani.

— Academi'a Romana dela Tobolsk până in Chin'a. Note de calatorie de Spatarulu Nicolae Milescu 1675. Tradusa dupa textu grecescu de G. Sionu, membru alu Academiei Romane. Extrasu din analele Academiei Romane Seria II. Tom. X. Memoriile Sectiunii Istorice. Bucuresci Tipografi'a Academiei Romane. Strad'a Coltiei Nr. 42. 1888. Pretiulu 1 leu.

— Academi'a Romana. Studiu asupra Legei celor XII Tabule de Ioanu Calenderu, membrulu corespondentulu alu Academiei Romane, Seria II, Tom. X. Memoriile Sectiunii istorice. Bucuresci Tipografi'a Academiei Romane Strad'a Coltiei Nr. 42. 1888. Pretiulu 60 bani.

— Academi'a Romana. Didachiele s'au predicele metropolitulu Antim Ivireanulu. Tomulu II. Studiu de episodulu Melchisedecu, membru alu Academiei Romane. Extrasu din analele Academiei Romane. Seria II. Tom. X. Memoriile Sectiunii istorice. Bucuresci. Tipografi'a Academiei Romane. Strad'a Coltiei Nr. 42. 1888. Pretiulu 40 bani.

Dela Redactiune.

Acesti Nri 1—2 se trimitu in urm'a dispositiunii anterioré a onoratulu comitetu numai la ddnii membrii cari au depusu tax'a de membru pe anulu solariu 1888.

Anuntiu de abonamentu.

Cu 1 Ianuariu 1889 se incepe cursulu alu XX-lea alu foiei

„TRANSILVANI'A“

pe anulu 1889.

Dupace in siedinti'a II a adunarei generale dela Alb'a-Iuli'a ținuta in 9 Augustu 1886 s'a reasumatu conclusulu adunarei generale din Orascia si s'a decisu, cá din 1 Ianuariu 1887 nu numai membrii fundatori si pe viatia, ci si toti membrii ordinari ai asociatiunei transilvane se primesca acésta fóia gratis si franco de portulu postei, asa avemu onóre a face cunoscutu, cá la toti domnii membrii ordinari, cáti platescu regulatu tax'a de 5 florini v. a. pe anu, se va trimite Transilvani'a gratis pe fie-care anu.

Pentru nemembrii pretiulu este 3 fl. v. a. pe anulu intregu. Afara din monarchia 9 franci. Pe creditu nu se dá; nici se primesce abonamentu pe semestru, ci numai pe anulu intregu.

Nri singuratici din anii trecuti nu se dau, cáci tóte exemplariile remase neabonate s'au legatu in brosiure si ele formédia proprietatea Asociatiunei. Din aceste se vendu cu câte 2 fl. 1 exemplariu.

Din anii 1868 si din 1881 nu se mai afla nici unu exemplariu; din ceilalti ani se afla.

Banii de prenumeratiune se trimitu cu mandatu postalulu de a dreptulu la **Comitetulu Asociatiunei transilvane in Sibiu.**

Pe lângá alte scrieri destinate pentru publicare, se primescu ori-ce anuntiuri bibliografice, cumu si recensuni sau dari de sama, inca si critice scrise in spiritulu obiectivulu asup'r'a productelorulu literarie, scientifice si artistice.

Spre a se face de aici espeditiunile cátu mai regulatu, ddnii membrii noi si ddnii prenumeranti sunt rogati, cá pe lângá scrierea cátu mai limpede a numelui, connumelui si localitatiei, se nu'si pregete a pune esactu si post'a din urma, in tóte casurile unde locuintiele nu se afla in cetate sau orasiu bine cunoscutu si frequentatu.

Multe mare de comune au acelasi nume, câte 4—6 până la 14 comune totu cu unu nume. De aceea in casuri nenumerate cauta se adaogemu la adresa si comitatulu sau districtulu in care ne aflamu, cá se nu ratacésca adresele dintr'unu comitatu in altulu, din o tíera in alt'a.

Mai multe sute de comune au nomenclatur'a lorulu in câte trei si patru limbi. In casuri de acestea se nu credemu cá espeditorii postelorulu cunoscu tóte comunele dupa tóte numele lorulu, ci trebuie se puna insusi abonatululu numele comunei in câte doue limbi si anume in limb'a statulu. Din lipsa de adrese esacte mii de scrisori si diarie se intorcu inapoi la post'a de unde s'au trimisu in lumea larga, éra apoi daca nu se iau dela posta, in câteva luni se ardu.

Redactiunea.